

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Fakulta výtvarné výchovy

Diplomová práce

na téma:

Historie oděvnictví na území bývalého Československa mezi lety 1914 – 1970

Vedoucí práce: Mgr. Josef Lorenc

Autor: Štěpánka Šarayová

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA IN ČESKÉ BUDĚJOVICE

Faculty of education

Department of art

Graduation thesis

History of clothing industry in the previous Czechoslovakia in between years 1914 – 1970

Superior: Mgr. Josef Lorenc

By Štěpánka Šarayová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Josefu Lorenci za odborné vedení a metodickou pomoc při zpracování této práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Historie oděvnictví na území bývalého Československa mezi lety 1914 – 1970 vypracovala samostatně a použila pouze pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

.....

Anotace

Diplomová práce se zabývá historií oděvnictvím mezi lety 1914 – 1970 na území bývalého Československa, módními směry, které v těchto letech vznikaly a novými podniky a módními značkami, které se rozvíjely. Dále se také zabývá rozdíly mezi městem a venkovem, včetně folklórních vlivů a to vše v rámci historického a politicko-společenského pozadí. Snaží se převést získané poznatky i do návrhu metodického využití ve školské praxi.

Annotation

The graduation thesis deals with history of clothing industry in the previous Czechoslovakia in between years 1914 – 1970, new fashion ways form in this years and a new merchandise marks. Furthermore the graduation thesis deals with differences between the city style and the village style with ethnography suggestion and this all in the historical and political-social background. Graduation thesis transferring knowledge in to the methodical improvement project in school experience.

Obsah

Úvod	8
1. Období před první světovou válkou	10
2. První světová válka	11
2.1. Pletení a háčkování	11
2.2. Pracovní uniformy pro ženy	12
2.3. Zábava a sport	12
2.4. Žaket a nový střih sukně	12
2.5. Reakce na sílící vliv Francie	13
2.6. Vamberecká krajka	14
2.7. Historie krojů	14
2.7.1. Části krojů	15
2.7.2. Kroje jižních Čech	16
2.8. Pánská móda v období první světové války	16
2.9. Módní domy Rosenbaum a Podolská	17
2.10. Baťa	18
2.11. Waldes a jeho patentky	18
2.12. Módní časopisy vycházející během první světové války	19
2.13. Počátky emancipace žen	20
2.14. Sportovní oděvy po první světové válce	21
3. 20. léta	22
3.1. Šicí stroje Lada	23
3.2. Dámská móda	24
3.2.1. První polovina dvacátých let	25
3.2.2. Druhá polovina dvacátých let	27
3.3. Kloboučnictví	28
3.4. Pánská móda	28
4. 30. léta	31
4.1. Dámská móda první poloviny třicátých let	32
4.2. Textilní závod Sochor	35
4.3. Dámská móda druhé poloviny třicátých let	35
4.4. Swarovski	37
4.5. Pánská móda	38

5. 40. léta	40
5.1. Nové materiály	42
5.2. Dámská móda	42
5.3. Pánská móda	46
5.4. Pletací stroje Uniplet	49
5.5. Elitex	49
5.6. Jitex	50
5.7. Botana-Botas	50
6. 50. léta	50
6.1. Českoslovenští návrháři	53
6.2. Dámská móda	56
6.3. Pánská móda	57
6.4. Nové materiály	57
7. 60. léta	57
7.1. Dámská móda	59
7.2. Pánská móda	61
7.3. Nové materiály	62
8. Využití ve školské praxi	63
Závěr	64
Seznam použité literatury	65
Příloha	67

Úvod

Oděvy, nic jiného nám nenapoví více o člověku, než právě oděv, který člověk obléká. Nejsou to pouze sešité kusy látky, je to životní styl, zařazení k určité skupině lidí se stejným politickým nebo společenským názorem, vždyť co nám na první pohled napoví o člověku více než jeho oděv.

Způsob, jakým ho člověk obléká, jak si na něm zakládá jsou i nositelem vlastností člověka. Podle oděvu můžeme rozpoznat i práci nositele. Bylo tomu tak již od dávných let a bude tomu i nadále. V oděvech se dohromady setkává uměleckost, kreativita, lidský um, ovlivnění minulostí, která se snaží zdokonalit a snaha nebýt zapomenut.

Oděv je jedním ze znaků doby. Když se podíváme na obraz, poznáme i podle oděvu o jakou dobu jde. Vždyť jaké jiné odvětví jde tak rychle kupředu. V antických dobách byla uniformita zachována tisíce let, postupem času se úseky mezi novými vlivy zkracovaly a dnes už je každou sezónu nový směr, který určuje, jakým směrem se bude móda ubírat. Když se řeknou padesátá, šedesátá léta, každého napadne, co se v té době nosilo, jaké byly hity a módní trendy, ale dnes už toto neplatí, nemůžeme se zeptat, co se nosilo v roce 1990 až 2000, dnes musíme přesně specifikovat roční období a rok, o kterém chceme mluvit, protože to, co bylo loni, už nebude příští rok. A to je právě na módě tak hezké, ta proměnlivost, to, že se nedá s přesností říci, co se bude nosit příští rok, to, že móda už dnes nemá jen hlavní proud a uniformitu, ale rozmanitost, to, že si můžete vybrat z tolika stylů, které nejlépe odpovídají vašemu životnímu stylu a celkovému pohledu na svět.

Oděv ale není jen znakem doby, je i to znakem státu. Každá země má svůj způsob odívání, pro každou zemi jsou charakteristické i různé detaily v oděvnictví, které se navzájem ovlivňují a mísí také do ostatních států. Tyto detaily jsou přejímány z minulosti určité kultury a jsou zasazeny do dnešní doby, mohou to být různé detaily z tradičních oděvů nebo krojů. Každá země má svá specifika pro odívání. V některých zemích se jakoby už zapomnělo na minulost a různé záblesky se objevují jen málokdy, ale také existují země, ve kterých se mísí tradice a minulost s přítomností a kde odívání dotváří kulturu společnosti. V České republice se tyto dva vlivy spojily dohromady, snaha o vysokou modernitu a průmyslovost s lidskými tradicemi a kroji, které jsou odrazem minulosti a lidé si bez nich jen těžko dokáží představit oslavy lidových tradic a svátků.

Celý oděvní průmysl se ale neskládá pouze z oděvů, ale zahrnuje také potřebné doplňky jako jsou šperky, klobouky, boty, které jsou také samozřejmě odrazem módnosti a nejnovějších technologií.

O nejnovějších trendech se dozvídáme v módních časopisech, z nichž některé mají dlouhou historii a jsou velmi ceněné po celém světě, píší v nich samotní módní návrháři a tyto časopisy jsou brány více jako inspirace a cesta, kudy se bude móda ubírat.

1. Období před první světovou válkou

V období před první světovou válkou, musela mít každá žena ve svém šatníku šněrovačku, byla to nezbytná výbava dámy a znak největší módnosti. Čím více byl ženin pas užší, tím více byla moderní. Šněrovačky se vyráběly velkovýrobou v továrnách, nejznámější byla v Praze, kde se vyráběly v různých velikostech ve velkém množství, nebo také přímo na míru zákaznice a vyvážely se do celého světa. Dostupné byly pro každou ženu, ovšem na úkor kvality provedení. Ale nebyly to jen šněrovačky, které v této době ovládly evropskou a českou módu, byly to nové střihy, které jsou vzdušnější, bez kovových konstrukcí. V této době nejsou různé styly oblékání, ale pouze jeden, který je přizpůsobován každé ženě. Nejmodernějšími barvami se stávají černá, šedá, bílá, zelená a fialová. „Dámské šaty se skládají z krátkého živůtku složeného z volných a řasených dílů přeložených vpředu přes sebe, s pohodlnými kimonovými rukávy střiženými vcelku s předními a zadními díly nebo široké rukávy a z dlouhé sukně obepínající tělo až vysoko nad pas, sukně je rovná, doplněná tunikou nebo svrchní sukní a u společenských šatů vlečkou.“¹ Nejčastějšími používanými materiály jsou hedvábí, samet a strojové výšivky, které jsou třpytivé nebo zlaté, a krajky. Nezbytné doplňky dámy byly klobouky, které měly častokrát stejný průměr jako sukně, nosily se posazené hluboko do čela a byly zdobeny nejčastěji pštrosími pery, mašlemi, řasenou látkou a ornamenty květin, nejčastěji to byly růže, lilie a orchideje. Klobouky se hotovily přímo na míry zákaznice, ale také v továrnách, například v Praze, v Opatovické ulici. Tato móda byla zprvu velmi odmítána a kritizována, kvůli až příliš obepínající sukni, ale postupem času se v této módě dámy shlédly a přijaly ji za pohodlnou.

Od roku 1912 se pas začíná snižovat a objevují se límce z hedvábí, batistu, tylu nebo šifonu, které mohou zakrývat živůtek, nebo halenku, které se v této době velmi nosily, nejčastěji ve spojení se sukní. Halenky se šily z materiálů jako hedvábí, bavlněného batistu, tylu a byly také samozřejmě zdobeny ornamenty a výšivkami. Sukně dostávají nový střih, který je nazván soudkový, zdobený sklady, záhyby a zúžený v dolním okraji.

1 E. Uchalová, Česká móda 1870-1918, vyd. 1, Olympia1997, ISBN 80-7033-463-0, str.85

Tato móda přetrvala až do první světové války.

2. První světová válka

První světová válka s sebou přinesla i stagnaci nového směru v módě, nebyl čas vymýšlet, jaké novinky se objeví v další módní sezóně. Oděvy hlavně musely splňovat podmínky pohodlí a to za jakéhokoliv počasí a situace. V módních časopisech se objevovaly návrhy střihů pro zdravotní sestry, pečovatelky, ošetřovatelky a lékařky, nejčastěji to byly šatové zástěry, které měly zadní sukňovou část zapínací, nebo pracovní pláště. Módní časopis *Nové Pařížské Módy* z roku 1914 takový oblek pro ošetřovatelky popisuje. Má být zhotovený z látek, které se dají snadno vyprat, nesmí být těsný s volnými rukávy, aby nepřekážely v práci.

2.1. Pletení a háčkování

Velmi ceněné a užitečné v období války se stává háčkování a pletení. Ženy pletou vojákům na fronty různé čepice, kukly, rukavice, šály a ponožky. Nejen, že ženy doma pletou a háčkují, ale také šijí vojákům oděvy. „ Objevují se střihy na košile s rozparky umístěnými podle místa zranění, košile, která je vpředu otevřená pro těžce raněného, s rozstřiženým a stužkami svazovaným rukávem pro vojáka s raněnou rukou i střih na ochranný čepce proti moskytům, na čapku přidržující obvaz na hlavě a dále střihy na různá pouzdra na toaletní potřeby a podobně.“²

2.2. Pracovní uniformy pro ženy

Ženy také musely zastávat práci mužů, kteří byli povoláni do boje, proto se změnily i střihy uniforem povolání, které do této doby byly pouze doménou mužů, byly to například listonošky, průvodčí, metařky, ale také pracovnice v továrnách, v kancelářích a ve školství. V oděvu byl kladen největší důraz na pohodlí a praktičnost, nejčastěji se

2 E. Uchalová, *Česká móda 1870-1918*, vyd. 1, Olympia1997, ISBN 80-7033-463-0, str. 99

nosily šaty jednoduché, střihem do tvaru válce, s volnějším rukávy, s jednoduchým výstřihem a přepásáním v pase. Oděvy už neměly mnoho vrstev, a proto se i rychle oblékaly, což bylo velmi praktické pro pracující ženy. Změnilo se také zapínání oděvu, místo háčků a dvojitého zapínání, které bylo velmi zdlouhavé, se objevily knoflíky.

2.3. Zábava a sport

Během první světové války se ale také nezapomínalo na zábavu, která sloužila jako chvíle zapomnění na válku, a proto se také v různých časopisech objevovaly návrhy plesových šatů, které se ale střihem neměnily od doby před válkou, pouze byly zjednodušeny v množství vzorů, krajek a různých ozdob. Stále se nejvíce nosily halenky se sukní a to nejen během pracovních povinností, ale také do společnosti. Dále se v módě objevují sportovní oděvy, například na tenis, který byl velmi oblíbeným sportem. Ženy na něj nosily dlouhé sukně až ke kotníkům, to samé také oblékaly na jízdu na kole nebo koni. Sport, na který ženy nenosily sukně, bylo lyžování, oblékaly si kalhoty jezdeckého střihu s kamašemi, silnými ponožkami z ovčí vlny, nepromokavé krátké kabáty z trikotové tkaniny, šály, čepice z plyše a nepromokavé boty. Také se stále nosily tuniky, které měly různé střihy. „Byly nabírané, skládané do širokých nebo drobných záhybů, zvonové, propínací, vpředu rozšířené, stupňovité, se sedlem nebo bez něho, u lehčích látek plizované, zdobené kanýry nebo vyšívány lemy. Všechny typy tunik mají délku nejméně pod kolena či až nad kotníky“³ Také jsou stále moderní límce, které jsou kladené přes sebe nebo jsou skládané či špičaté, šité ze stejných materiálů jako oděv. Válečná uniformita vnikla i do módy a v letech 1915 a 1916 se jí nechaly ovlivnit střihy pláštíků a kostýmů a to dvouřadým zapínáním, stojáčky, šňůrkovým zapínáním, náprsními kapsami a patkami.

2.4. Žaket a nový střih sukně

Během první světové války se objevil velmi módní prvek, který se nazýval žaket. Byl to zdobený a střihově velmi různorodý kabátek, který mohl být krátký, jenž byl

3 E. Uchalová, Česká móda 1870-1918, vyd. 1, Olympia1997, ISBN 80-7033-463-0, str.101

triumfem módy, jak psaly uznávané časopisy, nebo mohl být dlouhé délky se šosy a zvonového střihu. Také se objevuje nový druh sukně, který se stane velmi módním, a to sukně široká zvonová, která mění dosavadní siluetu. Tato sukně mění i svou délku a odhaluje ženské kotníky, jenž žádná jiná móda předtím nedovolovala. Zvonové sukně vstoupí do oblíby a vymýšlejí se i různé varianty jak co nejvíce obzvláštnit a zmodernizovat střih, takže se sukně vyšívají různými vzory a ornamenty, všívají se do nich jiné pruhy látky a ozdobují se krajkou nebo kanýrem. Nejčastější materiály, z nichž jsou sukně šity, jsou měkké vlněné látky, česané příze, tenké sukno a taft.

2.5. Reakce na silící vliv Francie

Vlivy francouzské módy byly až příliš velké a postupně se začala vytrácet česká móda, jež obsahovala krajky, výšivky a ručně dělané plátno. Tyto prvky se už ve velké míře objevovaly jen na vesnicích, kde byla nejvíce lidová tvorba, ale ve městech se dámy řídily více francouzskou módou a hlavním návrhářem Paulem Poiretem, který představil svou kolekci s velmi úzkými sukňemi bránícími v pohybu nebo orientálními dámskými kalhotami z těžkých brokátů, se skvrnami zlata a stříbra, nebo také šaty s nohavicemi a sukně s cípy. Používal velmi nápadné barvy jako červenou, královskou modř, žlut a zelenou. Proto chtěli čeští výtvarníci pozvednout módu a lidové řemeslo „a tak založily pražské výtvarnice a dámy ze společnosti za předsednictví L. Bráfové-Riegrové Sdružení pro svéráz krojový a pro povzbuzení domácího průmyslu, který chtěl pokračovat v tradicích českého lidového umění a tvořit, shromažďovat materiál k jeho studiu, udržovat a uchovávat staré lidové techniky, vzory a střihy.“⁴ Sdružení také chtělo rozvoj domácího uměleckého průmyslu a odbytu produktů. Konaly se různé výstavy návrhů střihů i šatů samotných, textilních materiálů, ale také skla a keramiky. Výstavy se rozšířily po celé republice a měly velký úspěch a zdálo se, že české ženy našly rovnováhu mezi moderním oděvem a lidovými tradicemi v krojích, ale také v běžně oblékaných šatech. Dámy stále nosí kruhové sukně a v jarním období se objevují pláště, které mohou být volné, zvonové a se stojacími límci, přepásané v pase nebo s tvarovanými klopami. Během první světové války se ženy po celé Evropě oblékají po vzoru Francie do *biedermeierského* stylu, ale možná i díky Sdružení a výstavám

4 E. Uchalová, Česká móda 1870-1918, vyd. 1, Olympia 1997, ISBN 80-7033-463-0, str. 103

lidového řemesla si ženy v Čechách přizpůsobily tento styl české tradici a široké sukně se spodničkou doplňují českou krajkou.

2.6. Vamberecká krajka

Česká krajka má staletou tradici, první zmínky jsou již ze 17. století z Orlických hor a to zejména na Vamberecku s příchodem belgické šlechtičny, jejíž učitelky vyučily české ženy krajkářství z bavlny a hedvábí, které zdobily oděvy, kapesníky, polštáře a ubrusy. Krajkářky si vymýšlely své nové ornamenty, které se dědily po generace. Brzy se Vamberk stal místem uznávaného řemesla, a proto po něm krajka dostala svůj název. Roku 1889 zde vznikla krajkářská škola, která měla za úkol udržení tradice paličkování krajek. Před první světovou válkou a po ní byl velký rozmach krajkářství, ale ve dvacátých letech došlo ke zprůmyslnění kraje a výroba krajek začala upadat, avšak po druhé světové válce se vytvořilo sdružení na podporu Vambereckého krajkářství, které mělo za účel navázat na lidovou tradici a spojit ji s moderním uměleckým průmyslem. To se podařilo a krajkářská díla sklízela velký úspěch i na mezinárodních soutěžích. Vamberecké krajky zdobí i české kroje.

2.7. Historie krojů

Kroje jsou velmi důležitou součástí historie odívání, proto se jimi diplomová práce bude zabývat. První zmínky o krojích jsou datovány již od 18. století, nejvíce se nosily na venkově a byly proměnlivé podle kraje. Nejdříve se nosily jako oděv prakticky užitý, ale později byl více používán jen jako oděv sváteční a obřadní. Pro jeho ustrojení platily požadavky tradice. Právě v období první světové války se začaly opět sbírat studijní materiály o krojích a získávalo se více informací o regionech, ve kterých se kroje nosily, a také rekonstrukce krojů pro výstavy. Nejvýznamnější postavou této doby je Drahomíra Stránská (1899-1964). „Studiem lidového oděvu v ní získáváme první vědeckou kapacitu, která se opírá o široké materiálové zázemí pražského národopisného muzea. Získává vědecky řízenou síť dopisovatelů, informátorů a spolupracuje s odborníky a vědci. Jako představená Národopisného muzea v Praze organizuje velké sběrné akce v terénu, zaměřené na doplnění obsahových mezer fondu. Organizuje velké výstavy, kde

kroj je komponentem životních celků.“⁵ Druhou významnou osobností tohoto období je Blažena Šotková, která kroje rekonstruovala v oblasti střihů, vzorů a materiálů. V jejích publikacích jsou návody na šití krojů a střihy. Nejčastější materiály, z nichž byly kroje ušity, jsou plátno z rostlinných vláken lnu a konopí, vlna na pletené nebo tkané doplňky, sukno, kůže a kožešina, později i bavlna. Kroje se odlišovaly svými střihy a svou barevností, nejčastějšími barvami byla červená, vínová červená, tmavá i světle modrá, zelená, hnědá, fialová, černá a bílá.

2.7.1. Části kroje

Jak už bylo řečeno, každý kraj měl svůj kraj, který se lišil svým zbarvením a střihem, ale části krojů byly všem stejné a to košile, která byla vyrobena z plátna, které se trhalo a díly se sešivaly k sobě. Nejčastějším střihem košile je kasule, pruh plátna v místě ramen přeložený, s rukávy našitými do pravého úhlu a prostřiženým krkem. Tyto košile byly používány i pro děti a ženy a také jako noční košile, jež měly délku až pod kolena. Další součástí kroje, ovšem výhradně pro ženy byl rubáč, který byl sešit z rovných dílů režného plátna a nekryl ramena jako košile. Přes rubáč se vázaly zástěry, jedna zepředu, druhá zezadu. Na rubáč se také mohly oblékat rukávky nebo rukávce, což byla krátká košilka. Muži s košilí také nosily gatě, jež byly kalhoty vyrobené z režného nebo bílého plátna rovného střihu, sešité ze dvou rovných pruhů plátna do širokých nohavic s klínem. V pase byly našasené a uvázané tkanicí. K obutí se používaly tak zvané onuce, pruhy plátna obtočené kolem nohy do vysokých bot. Součástí oděvu byly také vesty, kabáty z režných látek a čepce, punčochy a ponožky z vlněných přízí. Potřebné doplňky jako opasky, kabely a opánky se vyráběly z kůže. Důležitým prvkem, který krojům dává charakteristický vzhled jsou boty, kožené topánky nebo papuče a samozřejmě dřeváky a nejšle vyřezávané z bukového dřeva.⁶ Dřeváky byly celé dřevěné a velmi odolné vůči jakémukoliv počasí, měly také různé vyřezávané zdobení, nejčastěji to byly květiny. Nejšle měly dřevěný pouze spodek, vršek byl na husto přibitá kůže.

5 J. Langhammerová, České lidové kroje, vyd. 1, Práce 1994, ISBN 80-208-0328-9, str. 9

6 J. Langhammerová, České lidové kroje, vyd. 1, Práce 1994, ISBN 80-208-0328-9, str. 59, parafrázováno

2.7.2. Kroje jižních Čech

Kroje byly velmi důležitou součástí každodenního života a později už jen svátků, ale jsou kraje, kde se kroje při oslavách nosí dodnes, nejvíce na Moravě. A proto se v diplomové práci zaměřím na jižní Čechy a to přímo oblast Doudlebska a Blat. Doudlebsko se rozkládá na jihu od Českých Budějovic až k Šumavě a Rakousku a díky obchodním cestám zde byly kroje proměnlivé. Nejdříve „měly podobu rukodělné výroby s tkanou sukni a zástěrou, starým střihem košile se zúženými rukávy k zápěstí, červené punčochy a vázané šátky na hlavě, avšak později právě díky obchodním cestám do kroje přibyly hedvábné materiály. Sukně stále zůstávala rukodělná a červené barvy. Tyto kroje se odlišovaly od ostatních krojů tím, že postrádaly výšivky. Také mužský kroj se lišil od ostatních krojů, hlavně tím, že byl v černém tónu, a to černými koženkami do bot, sametovou vestou a širokým opaskem vyšitým pavím brkem také z černé kůže. Košile byla bílá s naškrobenými rukávy.“⁷ Kroje v Doudlebském kraji se nosily až do druhé světové války. Další oblastí byla Blata, tato oblast byla rámována městy České Budějovice, Soběslav, Třeboň a Jindřichův Hradec. Jejich oblečení bylo bohaté a zároveň tradiční. Ženy nosily bohatou červenožlutou výšivku na zástěrách, košilích a na velkých šátcích. Sukně zbarvené do temně modré nebo temně zelené a nízké živůtky sazené nad pas. Mladé dívky nosily sametové vínky a ženy červené stuhly pošíité zrcátky a penízky, které vázaly přes čepec. Dívky i ženy obouvaly nízké kožené střevíce s červenými punčochami. V pozdějších letech se výšivky spojily s barevnými korálky a flitry a vznikaly z nich nové vzory, které zdobí rukávy, šátky a zástěry. Blatské kroje byly velmi bohaté a zdobené.

2.8. Pánská móda v období první světové války

Pánská móda se v období před první světovou válkou a během ní příliš neměnila, z velkovýroby se více šilo formou zakázkového šití. Muži nosí kalhoty, nejčastěji černé a šedé barvy, úzkého a rovného střihu. Dále saka, která plní jak funkci společenskou, tak i sportovního saka, které se odlišuje dvouřadým zapínáním na knoflíky. Saka mají na

⁷ J. Langhammerová, České lidové kroje, vyd. 1, Práce 1994, ISBN 80-208-0328-9, str. 79

zadním dílu rozparek a na předním dílu našité kapsy. V podzimním období nosí pánové pláště s jednořadým nebo dvouřadým zapínáním, které mohlo být i vnitřní, skryté s klopami, šalovou fazonou nebo oblékají paleta, která jsou kratší délky. Na společenské události si pánové oblékají frak se šosy na zadním díle a přední díl je zkrácen do podoby vesty nebo později smoking přejatý z Anglie, jež mohl mít klogy potažené lesklým materiálem a k němuž patřila i vesta, která byla různě vyšívána a zapínána dvouřadovým nebo jednořadovým zapínáním s kapsami a šalovou fazonou místo klop. K frakům a smokingům muži nosily vázanky, kravaty a také rukavice. K pánskému obleku také nechyběl klobouk a vyšívání kapesník.

2.9. Módní domy Rosenbaum a Podolská

Během první světové války také fungovaly, i když omezeně, dva nejslavnější české módní domy té doby, byl to Rosenbaum, který založila roku 1907 Eliška Rosenbaummová. Tento závod se nacházel v Praze a šila a prodávala se v nich dámská konfekce, která se brzy stala velmi vyhledávanou a luxusní, také vyráběl kožešinové výrobky a rukavice. Oblékaly se zde herečky, ženy politiků, podnikatelů a ženy diplomatů z celé Evropy. Hlavní tvář a modelka značky byla Adina Mandlová. Značka Rosenbaum pokračuje i dnes v návrhu a výrobě dámské konfekce a své výtvary expanduje i do ostatních zemí Evropské unie.

Druhým velice známým módním domem byl Podolská. Zakladatelkou byla Hana Podolská, která bývá označována za českou Coco Chanel. Začátky své kariéry měla složité, šila po domech, aby jako nejstarší ze sourozenců pomáhala živit rodinu. Později si však otevřela svou malou dílnu a postupně ji rozšiřovala. Podolská byla jak podnikatelka, tak i organizátorka svých módních přehlídek, které se konaly například v Lucerně nebo divadle Komédie, kde vystupovaly v roli manekýn i známé herečky. Jejími zákaznicemi byly Nataša Gollová, Hana Vítová, Adina Mandlová a jiné. Podolská také oblékala herečky a herce ve filmech, například ve snímku Kristián. Po válkách byla Haně Podolské její firma znárodněna a dostala jiné názvy jako Módní závody nebo Eva. Poté ještě měla Podolská možnost v těchto závodech pracovat, ale už jen pro svou obživu. Hana Podolská umírá v roce 1972.

2.10. Baťa

Podnikem, který byl otevřen ještě před první světovou válkou a získal mezinárodní věhlas, byla firma Baťa. Založil jí Tomáš Baťa (1876-1932) narozen ve Zlíně v rodině s generacemi ševců, proto se již brzy i on zajímal o obuv a začal pracovat v otcově firmě. Poté odchází pracovat do jiné firmy, ze které je vyhozen pro obavy z konkurence a opět se vrací k otci, kde pracuje jako obchodník. V roce 1894 spolu se sourozenci otevírá vlastní továrnu, která se ovšem brzy setkává s bankrotem, ale Tomáš Baťa se snaží továrnu zachránit a také se mu to o rok později podaří. Začíná do prodeje začleňovat reklamu a inovace, jako například boty „baťovky“, které byly zhotovené z plátna, protože kůže byla drahá a ne každý zákazník si ji mohl dovolit. V roce 1904 společně se třemi spolupracovníky odjíždí do Spojených států amerických, do města Lynn, aby zde získal nové vědomosti o strojích pro výrobu. Po návratu nechává přivést nejmodernější stroje na zpracování a výrobu obuvi a má vyšší požadavky na dělníky, kteří začínají stávkovat. Baťa jejich požadavkům nevyhoví a propustí je, místo nich přijímá nové a v roce 1909 má 350 dělníků a vyrábí 3 tisíce párů bot denně. V období první světové války dostává firma Baťa velkou zakázku na ušití 50 tisíc párů bot pro vojáky. Pro takto velkou zakázku musel Baťa přijmout mnohem více dělníků. Společně s jeho dalšími firmami cihelnou a elektrárnou se stává zaměstnavatelem pro 5 tisíc osob. Po první světové válce a velké zakázce začala firma prodělávat, takže Baťa přišel s novým nápadem jak prodávat své boty, zlevnil všechnu obuv o polovinu, tím si nejen získal nové zákazníky, ale také získává zpět ztracené finance a své produkty expanduje do ostatních zemí. Ve třicátých letech zakládá nové továrny například v Anglii, Švýcarsku, Německu, Polsku, ve Spojených státech a dokonce i v Indii. Baťa měl také velmi dobře zpracovanou sociální síť, zaměstnanci měli své peněžní účty, různé sociální výhody a bydlení. Baťa svým zaměstnancům zaručil ty nejlepší podmínky, a proto museli odvádět tu nejlepší práci. I dnes je Baťa velmi uznávanou značkou obuvi vysoké kvality a módnosti.

2.11. Waldes a jeho patentky

Dalším významným podnikem pro oděvní průmysl, i když dnes ne tolik známým, je

firma Waldes, založena Jindřichem Waldesem (1878-1940), jež byl úředníkem ve firmě pro výrobu knoflíků a pro svůj um jazyků cestoval po Evropě, Asii a severní Africe, kde nabízel tamějším firmám kovové zboží. V roce 1902 založil se společníkem Hynkem Pucem firmu na výrobu drobného kovového zboží. Po krátké době svou společnost rozšířil, zaměstnával 300 lidí a ovládl trh, dokonce odkoupil společnost, u které dříve pracoval. Firma Waldes expandovala, vznikaly nové pobočky v zahraničí, jako například v Paříži, Varšavě, Barceloně a v New Yorku. Nejslavnějším a nejprodávanějším výrobkem firmy Waldes byla patentka. Byl to stiskací knoflík se strojním vkládáním pružinky. Patentky se prodávaly po několika kusech připnutých na papíru s logem značky, kterou se stala dívka s patentkou v oku. Toto logo pravděpodobně vzniklo, když si patentku vložila do oka Elisabeth Coyensová a malíř František Kupka jí tak zachytil, později Vojtěch Preissig z tohoto nákresu vytvořil logo Waldes Koh-i-noor. Jindřichu Waldesovi se říkalo „Baťa knoflíků,“ protože také investoval do nákupu nejmodernějších strojů pro výrobu a také proto, že měl stejně jako Baťa sociální programy pro své zaměstnance jako byly různé příspěvky, půjčky a odměny za inovace. Firma Waldes registrovala stovky patentů a ochranných známek po celém světě. Pro svůj židovský původ byl odveden do koncentračního tábora, odkud ho jeho rodina, která už žila v Americe, vyplatila. Zemřel na lodi plující za jeho rodinou do Spojených států. Společnost převzal jeho bratr a později syn Jindřicha Jiří. V polovině čtyřicátých let byl podnik znárodněn a vyráběl různé malé zboží. Dnes jako firma Koh-i-noor vyrábí různé zapínadla, špendlíky, knoflíky, patentky a expanduje do ostatních států. Ovšem stále největší zájem je o první Waldesův výrobek – patentky.

2.12. Módní časopisy vycházející během první světové války

V období před a během první světové války také vycházely různé časopisy, které byly módní, nebo které se také mimo jiné módou zabývaly. Byl to například časopis Světozor, který vznikl již roku 1834 a vycházel v nakladatelství J. Otto. Tento obrázkový časopis obsahoval zábavu, různou malou poezii a samozřejmě módu, nejnovější trendy a popisy oděvů. Společenským časopisem byl Český svět, velice významný čtrnáctideník, který vycházel od roku 1904 až do roku 1929. Tento časopis se zcela zajímal o společnost, kulturu a významné osobnosti než o politickou atmosféru.

Dalším módním časopisem byl Nová pařížská móda, vycházející od 1908 do 1918, ve kterém se ženy mohly dovědět o nejnovějších trendech z Paříže, popisech střihů a materiálů. Ženské listy, jež vycházely měsíčně od roku 1874 až do 1926, se snažily vzdělávat mladé ženy a v letech 1875 až 1911 je redigovala Eliška Krásnohorská. Dámské módní listy, další módní časopis, nabízel nejen popis oděvů, ale také střihy a návody na jejich ušití. Významným časopisem byla Móda a vkus, který byl prvním moderním módním časopisem. Obsahoval informace o americké a francouzské módě s českými ilustracemi oděvů. Tento časopis byl velice prestižní a jeho hodnota v roce 1919 byla 6 korun, což bylo velmi drahé.

2.13. Počátky emancipace žen

Po první světové válce se Československo vzpamatovávalo z otřesů a začínalo se vypořádávat s následky války v čele s T. G. Masarykem, který se stal roku 1920 prezidentem. Na svých cestách po Československu ho lidé vítali v krojích jako otce národa. Po válce ženy stále pracují v zaměstnáních na mužských pozicích a začínají být více emancipované, požadují za svou dobře vykonanou práci stejnou mzdu jako muži, mít stejné vzdělání a být si rovni. Proto také vzniká Ženská národní rada a v jejím čele Františka Plamínková (1875-1942), jež byla učitelkou (později dosáhla o zrušení celibátu pro učitelky) a členkou stran povzbuzujících ženskou emancipaci. Organizovala přednášky, byla rétorikou, novinářkou a cestovala po celém světě, kde bojovala za rovnoprávnost žen. Stala se senátorkou a měla přátelský vztah s prezidentem T. G. Masarykem. Byla vězněna a zastřelena v Kobylicích. Před smrtí pověřila v organizaci Miladu Horákovou, jež byla její přítelkyně a spolupracovnice. Také díky Plamínkové československé ženy studují na vysokých školách, pracují i v různých odvětvích jako zemědělské inženýrky, soudkyně, advokátky, malířky a sochařky. 20. léta začínají posuzovat ženu jako rovnou muži. Ženy také začínají více sportovat i tam, kde vynikali muži, stávají se pilotkami a automobilními nebo motocyklovými závodnicemi. Moderní žena má štíhlou sportovní postavu, opálenou pleť a nakrátko ostříhané vlasy. Moderní muž je anglický gentleman s dobrým vystupováním a sportovním vzhledem.

2.14. Sportovní oděvy po první světové válce

Sport začal být velmi důležitou součástí společenského dění, a také proto organizace Sokol získala velkou oblibu. Nabízela rozsáhlé sportovní uplatnění a vyžití, které podporoval i T. G. Masaryk. Mladí lidé jeví největší zájem o lyžování, cyklistiku, turistiku, golf, plavání, bruslení, tenis, jízdu na koni a lovy. A proto, že si sport získával takovou oblibu, i móda se mu začala podřizovat vznikem oděvů přímo na jednotlivé sporty nebo speciálními oděvy. Sportovní oděv musel plnit funkci pohodlí, trvanlivosti a praktičnosti. Letní sportovní oděv byl zhotoven z bavlněných, hedvábných nebo lněných materiálů a zimní oděv nejčastěji z nemačkových, vlněných, tvídových nebo manšestrových materiálů. Ženské sportovní oděvy byly střihově jednoduché, podobné mužské módě, ale hlavně bez korzetů a jakékoliv složky deformující postavu.

Pánským sportovním oděvem bylo nejčastěji sako s našitými kapsami s rozparkem nebo mohlo být nahrazeno vestou a kalhoty s puky nebo krátkými širokými kalhoty, kterým se říkalo pumpky. Letní koupací obleky měly u dam i pánů formu trikotu s nohavicemi. Zimní sportovní oděvy byly nejčastěji vyrobeny pro lyžování a jak dámské, tak i pánské se skládaly ze svetrů s různými vzory, krátkých jednořadých nebo dvouřadých kabátků se širokými kalhotami staženými u kotníků, šponovek nebo pumpek. Nejmodernějším zimním oblekem se stala kombinéza. Nezbytnými doplňky byly vzorované vlněné šály, rukavice a čepice. Na tenis muži nosili košile bílé nebo krémové barvy s kalhotami s puky také v těchto barvách a se šlemi. V letním období potom vyměnili kalhoty za šortky. Dámský oděv na tenis se skládal z plizované sukně a halenky s krátkými, dlouhými rukávy nebo ze šatů jednoduchého střihu s páskem, dvouřadým nebo jednořadým zapínáním i se stojáčkovým límcem a jednoduchými výšivkami, to celé v bílé nebo světlé barvě. K šatům nebo sukním ženy nosily punčochy nebo bílé ponožky. Sportovní dámské a pánské oděvy si byly velmi podobny. Z velké části šlo o krátké kabátky a saka, například pro jízdu na koni, turistiku, na jízdu na motocyklu a kalhoty, které dámy nově vyměnily za sukně. Kalhoty mohly být dlouhé délky na bruslení, jízdu na motocyklu, zúžené v lýtkové části pro jízdu na koni, kratší pumpky pro turistiku a nebo krátké šortky na tenis. Některé sporty přejímaly módu státu, kde sport vznikl, jako například lov, kde se oděv skládal z kostkovaného kabátku v zelené, hnědé nebo šedé barvě s krátkými kalhoty a pro dámy to byly teplé kostkované

kostýmy s kalhotovou sukní. Vznikaly nové podniky, které šily obleky speciálně pro jednotlivé sporty a to velkovýrobou nebo přímo na zákazníka v módních domech, jako i například Podolská. Také se začalo více dbát na bezpečnost při sportu, proto oblek na motocykl byl kožený, aby byli závodníci ochráněni při pádech, kožená byla i pokrývka hlavy a samozřejmě závodníkům nesměly chybět závodní brýle.

3. 20. léta

Dvacátá léta jsou v Československu oslavou Francie, jakýkoliv oděv, který odtud vychází, je v Československu vrcholem módnosti. I některé značky, aby přilákaly nové zákaznice, si do svých názvů kombinují francouzská slova, nebo používají jen francouzské názvy. Slova jako Paříž nebo Francie se vyskytovala ve všech módních obchodech a domech. Největšího úspěchu dosahují značky Podolská a Rosenbaum, které čerpají nápady z módních přehlídek v Paříži a napodobují je, ovšem s vysoce kvalitním krejčovstvím a české návrhářství se v této době vyrovnává pařížskému. Značku Rosenbaum v roce 1924 přejímá syn zakladatelky Oldřich a pokračuje v tradici kvalitní a vyhledávané značky. V obou módních domech pracovali i čeští návrháři. V salónu Hany Podolské působila od roku 1922 Hedvika Vlková (1901-1986), která absolvovala Vyšší dívčí školu, vyučila se zde dámskou krejčovou a pracovala jako krejčí. Navštěvovala kurzy kreslení na Uměleckoprůmyslové škole, kde se věnovala ornamentální kresbě a později studovala na Akademii výtvarných umění v Praze. V salónu Hany Podolské byla zaměstnána jako kreslířka a návrhářka, která navrhovala rozlišené oděvy podle příležitosti, od společenských šatů až po pracovní oděv a podle věkových kategorií svých zákaznic. Založila a vedla vlastní salón Heda Vlková, v němž jednala se zákaznicemi jako s individualitami, pro které je možno navrhovat různé styly. Hedvika Vlková také psala do módních časopisů Eva a Vkus. V roce 1949 její salón musel ukončit činnost a Vlková externě vyučovala kostýmní tvorbu na konzervatoři a založila a vedla ateliér oděvního výtvarnictví na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Pro salón Podolská také tvořil František Vobecký (1902-1991) a to jako střihač, vyučil se krejčím a studoval na soukromé akademii v Paříži, také externě vyučoval stříh na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Ve své profesi modelisty byl nejlepším, s

přesností určoval střih, aby co nejlépe odpovídal návrhu. František Vobecký byl také váženým fotografem a patřil mezi první české módní fotografy. Pro módní salón Rosenbaum pracovala Zdeňka Fuchsová, která vystudovala na Uměleckoprůmyslové škole a v salónu Rosenbaum pracovala jako kreslířka a návrhářka. Navštěvovala malířský a střihačský kurs v Paříži a pracovala pro časopisy Eva a Vkus. Po druhé světové válce se stala návrhářkou pro časopis Žena a móda a redaktorkou časopisu Odívání. Důležitý pro ni byl vhodný výběr materiálu k funkci, kterou oděv plnil. Jako návrhář byl v salónu také zaměstnán Niko Pauzdr, který své kolekce vystavoval dvakrát do roka. Jeho přehlídky měly okolo sto dvaceti oděvů, na něž dohlížel i v oboru materiálů a střihů. Svě kolekce předváděl i v zahraničí a byl velice dobře informován o módních trendech. Svě vědomosti předával v časopisech. Navrhoval také oděvy ovlivněné tradičními kroji z přírodních materiálů a modrotisku. K dalším módním salónům patřily Mimi a Madelaine a salóny, které vlastnily Arnoštka Roubíčková, Anna Masáková a Štěpán Hoza.

3.1. Šicí stroje Lada

V období první republiky byl velký rozmach českých velmi kvalitních módních salónů, které měly přehlídky i v zahraničí. V této době také vzniká česká značka šicích strojů, které do této doby byly pouze dováženy ze zahraničí. Lada vzniká v roce 1919 jako továrna na šicí stroje v Soběslavi. Dělníci, kteří se podílejí na stavbě nového stroje, nejprve pracovali v továrnách ve Vídni, aby viděli, jak takovéto stroje pracují, jaké jsou potřeba strojní díly a hlavně jak tyto stroje vylepšit, aby českým zákazníkům mohli nabídnout lepší zboží a tím být konkurenceschopnou značkou. A toto se taky podařilo, byl vynalezen stroj, který se stal nejmodernějším a nejvýkonnějším té doby. Stoupala prodejnost značky Lada a navázala kontakty se státy Evropy. Během druhé světové války se prodej a vývoj pozastavil a po válce musela továrna ukončit činnost, ale ne na dlouho, protože již v padesátých letech továrna Lada zaměstnávala přes tisícovku osob. Byly zde vynalezeny nové technologie, jako šicí stroje s klikatým stehem. V šedesátých letech se značka Lada ustálila a byla značkou kvality a modernity, ale v sedmdesátých letech musela kvůli politické situaci v Československu ukončit svůj provoz, který opět začal až po pádu komunistického režimu.

3.2. Dámská móda

Ve dvacátých letech se vytrácí soudkovitý tvar sukně a celých šatů, přichází nová módní rovná linie. Módní linie a styl, jež se nazýval art deco. Ve společnosti páry tancují nový tanec charleston a oslavují nejen život, ale i rozvernost. Móda se uvolňuje a začíná být hravá. Denní šaty, s délkou do poloviny lýtek, jsou jednoduché a sportovně elegantní. Mohou být košilové, vrstvené s překrývanými díly, se zástěrovým dílem jako v předcházejících letech nebo přes šaty může být přehozena vesta. Také je stále módní plisování a to buď celých šatů, nebo jen jejich dílů. Šaty jsou vyrobeny z hedvábí a kombinované s materiály s ornamenty, kostkovanými nebo pruhovanými vzory. Rukávy jsou kimonové s ozdobnými manžetami. Naopak večerní šaty jsou okázalé, z bohatých materiálů taftu, sametu, brokátu, které se kombinovaly s lehčími materiály jako krajka, šifon a tyl. Také byly zdobeny výšivky z korálek, perel a nebo s umělými květinami a pštroším peřím. Šaty mají úzká ramínka a výstřihy do tvaru čtverce, překřížené díly, které jsou na zadním díle uvázány nebo zavínuté díly přes sebe a s hlubokým výstřihem na předním díle do „v“. Pokud mají šaty rukávy, jsou krátké, dlouhé s dolní částí do zvonu nebo kimonové, sloužící jen jako ozdoba, spojené pouze na rameni a ve spodní části rukávu. Večerní šaty měly dvě varianty. První byly šaty úzké, se sníženým pasem. Tyto šaty byly stříhem velmi jednoduché, protože šlo o sešité pruhy látky vytvarované na bocích řasením, vlečkou nebo překřížením materiálu. Druhým typem byly šaty skládající se z živůtku, opět s nízkým pasem až na boky a ze široké sukně s volány, plisováním nebo s krinolínovou sukní. Večerní šaty sahaly ke kotníkům. Dámský denní oděv se také může skládat ze sukně a tuniky, která je z lehkého a vzdušného materiálu. Móda dvacátých let přebírá i módu historickou a cizokrajnou, jako například kimonové šaty podle japonského vzoru. Stojáčky u šatů, kostýmů a kabátů podle stuartovské doby nebo nabírané sukně a široké lodičkové výstřihy jako inspirace z biedermeieru. Dámskou módu ale také ovlivnily nové egyptské nálezy a to v krátkých mikádových střížích vlasů, nadýchaných materiálech, tiscích a špercích s motivy pyramid, skarabea a Kleopatry.

3.2.1. První polovina dvacátých let

Šaty nejvyšší módnosti první poloviny dvacátých let byly takové, které měly snížený pas až na boky. Tyto šaty byly volné, podkasané, s nařasenými sukněmi a také s tunikami. Šaty byly velmi pohodlné a brzy si získaly velkou oblibu českých dam. Ty si je ale musely nejprve přizpůsobit, protože se tyto šaty nehodily na slovanskou postavu a proto se střihy zužovaly přímo na postavu zákaznice podle šířky jejích boků. Novou podobu také získává kabát, který má buď jednořadé nebo dvouřadé zapínání na knoflíky, stojací límec nebo velký zdobený límec jiným materiálem, stejně zdobené manžety a také dolní okraj kabátu. V pozdějších letech získává rovnou linii šatů a mizí prořmutí nebo zvýraznění pasu. Velmi módní byly kožichy, nejen proto, že byly dostupné pro každou ženu, jejich cena byla podle zvoleného druhu kožešiny, ale i proto, že byly velmi praktické pro každou příležitost, ať už šla dáma do společnosti a nebo pro sport. Kožichy se také vyráběly v různých délkách a provedení, jako například skládané kožešiny do různých geometrických vzorů. Nejčastějšími materiály byly kožešiny z persiánu, skunku, činčily nebo norků.

Módu dvacátých let nejvíce ovlivnila francouzská návrhářka Gabrielle „Coco“ Chanel, která vysvobodila ženy z deformujících konstrukcí a dala jim svobodu pohybu. Vytvořila šaty, které se dodnes nazývají „malé černé“, jde o krátké rovné černé šaty s lodičkovým výstřihem. Dámskou módu přetvořila do pohodlné až sportovní módy, jejíž inspirací byla i mužská móda a to obzvlášť v její jednoduchosti a barevnosti. Jednoduché byly i její dámské kostýmy, do kterých začlenila kalhoty. Moderní žena podle Chanel je cílevědomá a vzdělaná.

I přes velký vliv francouzské módy si česká móda uchovávala svou tradici lidového vyšívání, který jako ozdobný prvek byl umístován do každodenních, večerních nebo společenských šatů. Výšivky byly nejčastěji rukodělné, ale později i strojové. Nejpoužívanějším materiálem byl batist, protože je pevný, měkký a vzdušný. Nejvýznamnějším družstvem, jež tvořilo jednoduché šaty s výšivkami s lidovými náměty bylo družstvo Zádruha. Vzniklo v roce 1900 jako družstvo rukodělné umělecké výroby a spolupracovalo s českými výtvarníky. Logo značky Zádruha vytvořil Mikoláš Aleš a je v této podobě používáno dodnes. Firma Zádruha vyrábí ručním tiskem české výrobky jako šátky, šály a kapesníky.

Výšivkou a textilií se také v této době zabývala Marie Teinitzerová, jež byla českou výtvarnicí. Vyrůstala v Jindřichově Hradci a studovala výtvarnou školu ve Vídni. Po studiích se vrátila a v Praze studovala uměleckoprůmyslovou školu. Nejvíce se chtěla věnovat textiliím, jejím vlastnostem, výrobě a zpracování, proto cestovala po Evropě a pracovala v textilních a gobelínových továrnách. V roce 1910 založila gobelínovou dílnu v Jindřichově Hradci a až do roku 1956 ji také vedla. Byla také zakladatelkou textilního výtvarnictví, zaměřila se na bytové textilie, tkané, vyšíváné a batikované záclony.

Dámskou módu také velice ovlivnil film, který se v těchto letech těšil velké oblibě a návštěvnosti. Oděvy slavných hereček chce mít každá dáma ve svém šatníku. Černobílé filmy přenášejí svou barevnost i do módy každodenního života a dříve fauvistické barvy upadají do barev béžové, šedé a odstínů hnědé. Nejživějšími barvami se staly modrá, oranžová a zelená.

Také líčení se velmi změnilo od nenápadných a přirozených barev do sytě rudých rtů a až přehnaně nalíčených očí a bledosti ve tváři. To vše kvůli černobílému filmu, kde se takto kvůli kontrastům herečky líčit musely. Ženy s nalíčenou sněhobílou tváří chodily i do společnosti a to i přes velkou oblíbenost černošských hereček, zpěvaček a modelek, jako například Josephiny Bakerové. Dáma dvacátých let je naprosto odlišná od jakékoliv doby předtím a to svým fyzickým zjevem, jako například chlapecká štíhlá postava, útlé boky, rovná, hranatá ramena a nakrátko ostříhané vlasy. Lišila se také svými charakterovými vlastnostmi, zabývala se sportem, často tančila tance jako tango, charleston a foxtrot, kouřila ve stejném množství jako pánové a zabývala se vědou a uměním. Ve společnosti dámy více odkrývaly své nohy, což bylo do této doby nepřipustné, nejprve do poloviny lýtky a v roce 1925 dokonce až nad koleno. Dámy si dovolily odkrýt své nohy možná i proto, že v roce 1924 vznikla ve Varnsdorfu výrobná dámského punčochového prádla, kterou založil Julius Kunert. Punčochové kalhoty se staly velkou módní novinkou a hned si získaly mnoho zákaznic. Firma vyráběla i po druhé světové válce a vyvážela své výrobky i do ostatních států. Později v padesátých letech dostal podnik název Elite, pod kterým se dodnes vyrábí a prodává zboží vysoké kvality.

3.2.2. Druhá polovina dvacátých let

Pro módu druhé poloviny dvacátých let je charakteristické sportovní a praktické oděvy. Zatím stále přetrvává móda sníženého pasu, ale nově do oděvů vstupují i složky sportovnosti a praktičnosti. Kvalita, snadná úprava a přitom módnost přetrvávají stále. K zájmu o sportovní módu přispěly i první zimní olympijské hry, které se konaly v roce 1924 ve francouzském městě Chamonix. Proto i české módní salóny jako Podolská a A. Roubíčková navrhovaly a šily oděvy ve sportovním stylu. Velmi oblíbeným oděvem byly komplety, které se ale ve druhé polovině dvacátých let zmodernizovaly. Dříve spolu šaty a plášť příliš neladily nebo si je dámy musely nechat zhotovit ze stejných látek a barev. V této době jsou si výtvarně mnohem bližší a ozdobné prvky, které má plášť, jsou zhotoveny i na šatech nebo kalhotové sukni. Ozdobné prvky jsou ve formě různých proužků, pásků, zdobených lemů, kapes a klop. Místo prvků se mohou kombinovat také barvy a vzory a to látky vzorované s jednobarevnými nebo pruhované s kostkovanými. Kombinují se také druhy textilie, bavlněné s hedvábnými nebo s vlněnými a nově vlněné s hedvábnými a s žerzejovými.

Tyto komplety byly tak oblíbené díky dostupnosti pro každou dámu a to z toho důvodu, že se komplety přešívaly ze starších oděvů a nebo jejich kusů látek. Dokonce vznikaly komplety z pláště a šatů, kde materiál na šatech byl zhotoven z podšívky pláště. Plášť má rovný střih, který je přepásán páskem na bocích, místo obvyklého střihu límce má tento sportovnější plášť šalový límec s kožešinou. Límec byl dlouhý až na boky, kde se zapínal na knoflíky. Délka pláště mohla být různá, dlouhá, tříčtvrteční nebo krátká pelerína. Podolská navrhla a ušila sportovní komplet skládající se z plizované krátké sukne, halenky s kravatou a pletenou, koženou nebo sametovou vestou.

Večerní šaty se příliš nezměnily, stále z první poloviny dvacátých let zůstává snížený pas až na boky. Šaty se stále různě zdobí výšivkami nebo materiály. Jsou dlouhé nebo kratší sahající pod kolena a mohou být rovné, složené ze dvou dílů. Horní živůtkový díl a spodní díl sukne, který je plizovaný, se záhyby, s vloženými díly nebo nabíraný s krinolínovou sukni. Jako módnost se do střihu šatů začleňují určité asymetrie, například šikmo střižený živůtek do sukne, šály pouze na jedné straně, asymetrické výstřihy, různě umístěné záhyby na sukni a nepravidelná délka sukne, nejčastěji je přední díl kratší než zadní.

Ke konci dvacátých let jsou snahy dámskou módu opět více přiblížit ženám, jejich liniím a stříhově ji upravit návratem pasu do původní linie. Snahy klukovským postavám opět navrátit ženskost. S tím ale mnozí nesouhlasili, protože dámská móda byla postojem emancipace a výrazem ženské rovnocennosti mužům.

3.3. Kloboučnictví

Velké změny také nastaly v módě klobouků. Dámy již nenosí velké klobouky s péry nebo umělými květy, ale malé přiléhavé kloboučky rámuující tvar hlavy. Jedním z nejvýznamnějších výrobců klobouků v Československu byl Jan Nepomuk Hückel v Novém Jičíně, kde historie kloboučnictví sahá až do 17. století. Založil zde manufakturu s moderními mechanizovanými přístroji na výrobu vlněný a srstěných klobouků. Podnik vzkvétal a pracovali zde i Hückelovi bratři a synové, kteří později firmu převzali. V továrně pracovalo dva tisíce zaměstnanců a denně se zde vyrobilo pět tisíc klobouků. Firmu proslavil černý velurový klobouk, jež byl jeho specialitou. Klobouky se dovážely i do zemí Evropy, byly velmi kvalitní, moderní a z různých materiálů. Avšak po druhé světové válce byl podnik znárodněn. Později dostal název Tonak, jež bylo zkratkou pro TOvárna NA Klobouky. Dodnes značka existuje a vyváží klobouky do padesáti zemí světa.

3.4. Pánská móda

Stejně jako do dvacátých let byly oblékány a velmi oblíbeny obleky a smokingy, není tomu jinak ani v těchto letech. Naopak, pánskému obleku se věnovala velká pozornost. Oblek musel nositeli dokonale padnout. Ve dvacátých letech nesmělo být vidět, že je oblek zcela nový, protože se nosila nedbalá elegance, která zdůrazňovala perfektní střih a velké pohodlí, které vznikalo až opakovaným nošením obleku. Zatímco dámská móda byla ovlivněna Francií, pánská móda byla ovlivněna Anglií. Anglický styl byl vidět ve sportovních, denních i večerních oděvech a jednotlivé typy oblečení měly i anglické názvy. Také české značky se nechaly ovlivnit anglickým proudem a šily obleky české vysoké kvality, perfektního střihu a anglického stylu. Takovou českou značkou byl Arnošt Rolný, jehož otec již vlastnil oděvní firmu, ale teprve Arnošt ji

zmodernizoval a proslavil. Narodil se ve městě Prostějov, které má velkou tradici oděvních firem. Do značky Rolný vstoupil v roce 1920 a od té doby nastal její velký rozmach. Zvýšil počet zaměstnanců a rozšířil značku o nové pobočky v Praze a Brně. Rolný také rozšířil síť prodejen po celé republice a firma expandovala i do vzdálených států jako Maroko, Egypt, Hong Kong a Paraguay. Rolný podle Baťova vzoru zmodernizoval podnik nejnovějšími, nejrychlejšími stroji a zavedl pásovou výrobu. Také rozšířil sortiment a barevné provedení obleků. Označil typy postav podle písmen a prodejny také okamžitě upravovaly zakoupený oděv, například zkrácením nohavic nebo rukávů. Po druhé světové válce byl podnik i majetek Rolného znárodněn, ten zemřel roku 1950.

Jeho největším konkurentem byl Jan Nehera, který se narodil v roce 1899 jako syn krejčího s malou továrnou na oděvy. Již tam se Nehera zapojil do práce, aby viděl jak každý stroj pracuje a jak zlepšit podmínky a urychlit práci. V pozdějších letech, po zkušenostech v západní Evropě a Americe, se rozhodl založit vlastní dílnu a jezdil po domech se třemi typy obleků, které nabízel k ušití. Jeho dílna v Prostějově postupně rostla, zaměstnával v ní nejprve padesát dělníků a nakoupil jim zmodernizované stroje. Před druhou světovou válkou měl již sto třicet prodejen. Pověst o jeho kvalitních oblecích se brzy rozšířila po celé republice a nejen, protože jeho firma expandovala i do Ameriky, Švédska, Anglie, Belgie, Německa, ale také do jižní Afriky a jižní Ameriky. Ve svých továrnách založil výrobní postupy a pásovou výrobu. Jeho sociální postupy pro zaměstnance se velmi podobaly Baťovým závodům, kde také svou inspiraci o modernějším, rychlejším, ale také příjemném prostředí ve výrobě čerpal. Ve čtyřicátých letech už zaměstnával více jak tisíc pět set pracovníků. V době protektorátu mu byl podnik odebrán a Nehera byl vězněn. Poté odešel do Maroka, kde měl také svou prodejnu, ta však musela začínat úplně znovu, protože po druhé světové válce byla zcela zničena. I v zahraničí se stále zajímal o dění v Československu a byl aktivním členem Rady svobodného Československa a Sokola. Neherovi se podařilo opět vyrábět obleky a nakupovat konfekce z Francie. Zemřel v roce 1958 v Casablance. Firma Jana Nehery je považována za předchůdce OP Prostějov. Proslavil se vysoce kvalitním šitím pánských obleků i dámských pláštěů. Měl svůj slogan, který zněl : „Nehera šije šaty dobře“. Oba továrníci Rolný i Nehera si byli velkými konkurenty, kteří chtěli mít nejkvalitněji a nejmoderněji ušité obleky. V obou případech se to vydařilo a ve

dvacátých letech to byly dvě nejuznávanější firmy s pánskou konfekcí.

Ve dvacátých letech se pánská móda stala více uniformní, pro každou příležitost se nosil určitý druh obleku, který musel být ovšem vždy upravený a perfektně padnoucí. Nejčastějším oděvem byl oblek se žaketem. Byl to vlněný kabát, který měl šikmo střižené dlouhé šosy, zapínání na jeden knoflík, širší manžety a dlouhý límec sahající až k zapínacímu knoflíku. Pod něj se nosila krátká vestička s kapsami a s košilí se stojacím límcem. Nejčastěji byl místo motýlka používán k uvázání šátek, který se vyráběl přímo pro tento oblek. Nejčastější barvy obleku byly černá a šedá. Dodnes anglický pánové takovýto žaket nosí a to do klubové společnosti a na svatby, ovšem dnes se místo vázaného šátku používá kravata. Kalhoty k tomuto obleku se vyráběly z česané příze a byly široké s dolním okrajem mírně zúženým a s puky. Také se ke žaketu nosily lakované boty, rukavice, nejčastěji z jelení kůže a samozřejmě cylinder nebo klobouk.

Dalším nošeným oblekem z anglické inspirace byl redingot, nejčastěji z materiálu cheviot⁸. Byl doporučován pro starší pány a do společnosti jako svatby a dostihy. Redingot je oblek s delším kabátem, jehož délka sahala až pod kolena. Střihově se tento kabát skládal ze dvou částí, horní s přestřižením v pase spojen se širším spodním, v pase se tak utvořilo projmutí. Tento kabát měl dvouřadé zapínání, krátký límec a rovné rukávy bez manžet. Pod redingot se nosily stejně jako pod žaket krátké vesty, košile se stojáčkem a šátek. Kalhoty se mohly použít stejně jako k žaketovému kabátu. Nezbytné doplňky redingotu byly cylinder, rukavice a někdy i hůlka.

Největší použití měl typický oblek, který mohl mít různé varianty provedení a který se hodil jak do společnosti, tak i do práce a na cestování. Byl to oblek, jehož sako mělo krátkou délku a mohlo být rovného střihu do práce a společnosti nebo mírné projmutí v pase na vycházku. Zapínání bylo na dva až tři knoflíky s límcem různého tvaru podle vkusu zákazníka. Co ovšem bylo všem sakům stejné, byla vnější náprsní kapsa na levé straně, kterou redingot postrádal. Do této kapsy se umísťovaly kapesníčky. Sako bylo také, na rozdíl od žaketu a redingotu, opatřeno kapsami. Manžety měl pouze oblek vycházkový. Pod sako se nosila krátká vesta, košile s límečkem a motýlek, který byl později nahrazen kravatou. Kalhoty k oblekům jsou stejné barvy a to nejčastěji šedé, černé nebo černošedé s puky a v dolním okraji zúžené s ohrnutými manžetami. Nové

8 Cheviot – hladká vlna z anglických ovcí, mírně zkadeřená, vlna s leskem

byly obleky na cestování, poskytující svému majiteli pohodlí a praktičnost, jež byla nemačkovost, kterou vlněné obleky nabízely. Takový cestovní oblek byl v hnědé, šedé nebo černé barvě z anglického cheviotu nebo skotské látky a s volným střihem, jen mírného prořezání. K obleku se nosily kamaše slazené s barvou saka a polobotky se silnými vlněnými ponožkami. Také k obleku na cestování patřil klobouk a rukavice z jelení kůže.

Módní novinkou v pánské módě dvacátých let se staly trenchcoaty, což byly kabáty do deště. Tato novinka přišla z Anglie. Byl to moderní, velmi praktický a hlavně trvanlivý oděv, který byl nepromokavý díky impregnované vrstvě látky. Trenchcoaty se nosily v jakémkoliv ročním období, protože měly uvnitř odepínanou teplou vložku. Vyráběly se v šedé, ale také v modré barvě a dokonce i v dámském provedení. Tyto kabáty měly různé střihy a délky, nejvíce oblíbený byl s délkou pod kolena. Mohl mít také dvouřadé nebo jednořadé zapínání. Klopy trenchcoatů se mohly nosit otevřené jako límec nebo zavřené se zapínáním až ke krku. Kabát byl opatřen páskem, manžetami na rukávech a velkými buď našitými nebo všitými kapsami. Trenchcoat se stal velice oblíbeným oděvem a byl využíván při cestách, na vycházkách a do města.

4. 30. léta

Jako po celém světě, tak i v tehdejší Československu byla třicátá léta poznamenána velkou hospodářskou krizí a jejím počátkem krachem na newyorské burze 24. října 1929, jež byl označen jako Černý pátek. I přes vzrůstající ekonomiku začaly ceny akcií klesat a investoři byli nuceni prodávat své akcie pod cenou a už tak zadlužené státy začaly ohlašovat krach svých akcií. Začaly krachovat také společnosti, které neměly kapitál a to mělo za vznik vysokou nezaměstnanost. Prakticky zanikla střední vrstva, která přešla do nižší, jež žila v bídě. Krach ohlásily i banky v Evropě a to kvůli nedostačujícímu kapitálu. Nárůst ekonomiky byl ohlášen krátce po třicátých letech, avšak následky hospodářské krize lidé pociťovali až do konce třicátých let. Do Československa přišla krize jako na poslední stát v Evropě, avšak měla drtivý dopad, bez práce byla třetina Čechoslováků. Psychika všech lidí byla zdcena, každý rok krize bylo více jak tisíc případů sebevraždy. Jen velice pomalu stoupala naše ekonomika.

Samozřejmě krize měla dopad i na módní průmysl, plno salonů muselo ukončit svou činnost nebo snížit výrobu a propouštět zaměstnance. Mnoho obchodníků zkrachovalo. Nebyl vývoz, ani dovoz výrobků.

Avšak móda se nezastavila, pouze zpomalila, stále se přejímala inspirace z Francie a z Anglie, ale nejmodernější oděvy si nemohl dovolit každý jako v předcházejících letech.

4.1. Dámská móda první poloviny třicátých let

Dámská móda třicátých let je ve znamení ženskosti a snahy vrátit ženám jejich přirozený vzhled, který budou šaty pouze doplňovat. Tyto snahy jsou přijímány velmi příznivě a dámy se od velké emancipace a klukovských vzhledů navrací k přirozené ženské postavě s pasem umístěným na svém přirozeném místě. Ženy už si své místo ve společnosti vydobily, proto se teď mohou uvolnit a být opět něžné, elegantní, přirozené a nyní i úspěšné a vzdělané stejně jako muži.

Módní novinkou z Paříže je opět zvýšená linie pasu do jejích přirozených míst a dlouhé sukně, které jsou ukazovány v různých provedeních na módních molech, ale také v časopisech. Dlouhé sukně se dostávají do módy denních, odpoledních i večerních šatů. V šatníku dámy musí být nově několikery šaty pro různé příležitosti a jsou i podmínky, které určitý oděv musí splňovat. Proto jsou šaty rozděleny na denní, odpolední, velké a malé večerní, šaty do města, do deště a samozřejmě sportovní šaty. Denní šaty by měly být praktické a zároveň elegantní, protože byly oblékány do restaurací, kaváren a k návštěvám, ušité ze silnějších vlněných látek, které jsou odolnější a doplněny o doplňky různých barev. Odpolední šaty jsou ušity z jemných materiálů vlněných nebo hedvábných. Často byl doplněn kabátkem, který mohl být kožešinový. Tento oděv se nosil do společnosti a k návštěvám. Ovšem šatům, kterým se věnovala největší pozornost byly večerní šaty, které byly také nejvíce zdobené. Přísně se rozdělovaly dva druhy večerních šatů a to na malé a velké večerní příležitosti. Malé večerní šaty byly oblékány k příležitostem jako byla divadla, večerní společnost a zábavy. Měly delší délku až ke kotníkům, rukávy dlouhé nebo tříčtvrteční a malý výstřih do V nebo kulatý. Velké večerní šaty nebo se jim také říkalo toalety byly oblékány na plesy, recepcce a divadelní premiéry. Tyto toalety měly větší výstřihy, byly dlouhé až na zem, bez rukávů a opatřeny vlečkou. Velkou módní novinkou třicátých let

byly také krátké peleríny a bolerka, která se mohla nosit jak k denním, odpoledním i večerním šatům a také u plášťů. Bolerko se oblékalo nebo mohlo být našito přes živůtek, ušito ze stejného materiálu jako šaty, pokud jsou vlněné nebo u lehčích materiálů může být zhotoven z krajky a tylu. Rukávy, které se nosily na denních a odpoledních šatech měly různá stříhová provedení, byly úzké k lokti a odtud rozšířené k zápěstí nebo naopak široké k lokti a úzké k zápěstí. Dále mohly být krátké, dlouhé a tříčtvrteční.

Pro módu byla pravidla nošení, určovala například jakou délku sukní si žena má obléci, to se řídilo podle denní doby, nejkratší mohla být sukně na sport, potom odpolední sukně a nejdelší byly večerní šaty s délkou až na zem. Blůzy se nosily pouze do sukní a musely být podkasány a přepásány pasem. Další určení bylo pro pas, který musel být pevně utažený. Sukně přiléhaly přes boky a rozšiřovaly se až u kolen. Pláště tříčtvrteční nebo dlouhé délky, rovné nebo ve spodní části do zvonu a doplněné pelerínkou, která je krátká jen do půli zad. Nejmodernější barvou jarních období třicátých let byla sytě růžová, dále pak moderní zelená a pastelové barvy, vínová a také módní žíhané barvy bez geometrické určitosti a barvy stříkané. Nosily se také barevné kombinace, hnědá s růžovou, šedá s modrou a švestkově modrá s barvou tyrkysovou. Samozřejmě k celkovému vzhledu nesměly chybět klobouky, které byly slaměné, na jaře široké a do společnosti malé klobouky a také rukavice, jež mohly mít délku až k loktu, vyrobené z jemné kůže, světle hnědé a žluté.

Novinkou třicátých let byl dámský kostým, jež byl nově podle anglického vzoru. Hodil se do zaměstnání i jako denní oděv. Skládal se z dlouhé sukně, která byla úzká na bocích a postupně k dolnímu okraji se rozšiřovala a jejíž délka byla dlouhá. Dále se kostým skládal z dámského saka, které mělo délku nad boky, bylo s jednořadovým zapínáním, úzkým límcem a rovnými rukávy, které mohly mít ozdobnou manžetu. Pod dámské sako se nosila halenka zakasána do sukně a mohla mít ozdobné volány i různé řešení všití rukávů a to buď volné kimonové nebo jednoduché úzké. Kostým musel dáme perfektně padnout, nejčastějším materiálem k jeho ušití byl tvíd a krep. V polovině třicátých let se objevily i nové stříhy kostýmového kabátu a to nejen krátký jednoduchý anglický střih, ale také nový podle francouzského vzoru se záhyby na zadním díle. Další variantou byl delší kabát na kolena, hladký na předtím díle a volný na zadním díle nebo vesta spojená s pelerínou, která vytvářela přehoz bez prostřižení na

ruce. Pláště a kabáty byly velmi podobné jako ve dvacátých letech. Stále jsou rovného, mírně projmutého střihu, se zapínáním na levém dílu se stojacím kožešinovým límcem nebo šálovým límcem a přepásané páskem v pase. Rukávy jsou buď kimonové, nasazené pod ramenem, k loktu zúžené a dále se rozšiřující nebo naopak se zužující k dolnímu okraji rukávu.

Velký důraz se kladl na sport, moderní žena má sportovní štíhlou postavu. I některé zahraniční časopisy jako Vogue radil ženám jak se zbavit váhy. S novou postavou také přicházel nový účes, který už nebyl krátký klukovský, ale romanticky kadeřavý. Sportovní oděvy se příliš nelišily od těch z dvacátých let. Jako zimní oblečení na sport je vyhledávaná kalhotová sukně na výlety a na lyže jsou to nově prodloužené a zúžené šponovky. Módní novinkou třicátých let byla tepláková souprava, která měla své využití k procházkám do přírody a na turistiku. Tepláková souprava se skládala z dlouhých kalhot a bundy. Tenis byl stále velice oblíbeným a vyhledávaným sportem a také na něj stále dámy nosily bílé šaty a v pozdějších třicátých letech i dlouhé nebo krátké kalhoty.

Pro československé ženy se staly módními oděvy ty, které byly praktické a nezbuzovaly přílišnou nežádanou pozornost a takovým kusem oděvu byl anglický kostým, který byl víceúčelový. V době krize neměla každá žena peníze na to, aby měla velké a malé večerní šaty, které podle předpisu musí být přepychové. A tak na rozdíl od pařížské společnosti, kde drahé oděvy byly gestem odmítání krize, v Československu ať byla dáma z bohatších nebo chudších poměrů, chtěly mít oděv, který bude elegantní a praktický na každodenní nošení. Drahé šaty byly pro dámy v této době zbytečným přepychem. Až po odeznění velkých vln krize si dámy začínají kupovat nejmodernější a přepychovější oděvy.

Důležitým prvkem třicátých let byly šaty, které se inspiroují novými střihy a spojením materiálů. Z dvacátých let stále přetrvávají šikmé střihy šatů. Jako módní jsou určené šaty, které lehce obkreslují postavu. Materiály se vyrábí velice pružné. Večerní šaty mají na zadním díle velký výstřih až k pasu a sukně jsou dlouhé až na zem, některé prodloužené až do vlečky. V pozdějších letech se výstřihy zmenšují a do náramenicových švů se všívají umělé květiny, volány, stuhy a nabírané balónkové rukávy. Aby šaty byly zajímavější, šily se z materiálů lesklých i matných a i ze dvou barevných látek. Do dolní části šatů také mohly být všité pruhy látky, aby sukně byla více rozšířená, také plisování napomohlo rozšířit dolní část šatů.

Jak už bylo řečeno, móda třicátých let je elegantní a hlavně praktická, proto se nejvíce využívaly pleteniny a to do všech částí oděvu, jako například vesty, pulovry do dámských kostýmů, svetry, rukavice, šály ale také plavky, které byly řešeny živůtkem a sukni nebo propínacími šaty, v pozdějších letech se objevily i plavky dvojdílné nebo plavecké soupravy. Celkově letní móda byla velmi uvolněná, šitá z lehkých materiálů, které byly vzdušné. V letních měsících dámy nosily jednoduché šaty s ozdobným zapínáním a prošíváním nebo s malými kapsami.

4.2. Textilní závod Sochor

V polovině třicátých let začala i móda reagovat na začínající státní konflikty a podporovala vlastenectví. Jedněmi z takových byly závody Sochor, které vyráběly látky v barvách národa nebo s ornamenty lidových krojů. Textilní továrnu založil Josef Sochor v roce 1904. Dříve pracoval v různých i zahraničních textilních tiskárnách, aby tam viděl, jak vylepšit tištění a barvení textilií. Firma se až do první světové války rozvíjela. Po válce Sochor opět začal s výrobou a továrna byla rozšířena o tkalcovnu. Firma se dále rozšiřovala a zaměstnávala více pracovníků. Hospodářská krize provoz továrny neohrozila a po smrti zakladatele přešla do rukou jeho tří synů, kteří továrnu zmodernizovali a věnovali se také výzkumu a vývoji technologií. S úspěchem expandovali i do ostatních států. Avšak činnost továrny byla zastavena ve čtyřicátých letech, kdy zde němečtí nacisté začali vyrábět letadlové součásti. Po druhé světové válce se obnovila výroba, ale bez majitelů bratří Sochorů, kterým byla továrna znárodněna. Nyní spadá pod značku Tiba, na kterou je vypsán konkurs. Josef Sochor spolupracoval na postavení a rozšíření továrny s významnými architekty a staviteli, jako byli Pavel Janák, Josef Grus a Josef Gočár, který postavil Sochorovi vilu.

4.3. Dámská móda druhé poloviny třicátých let

V druhé polovině třicátých let se dámská móda nezměnila, pokračovalo se v linii z první poloviny a střihy se propracovávaly více detailně. Dámy si s odeznívající krizí začaly dopřávat i dražší oděvy. Střihové detaily jsou vidět na zimních kabátech, jejichž délka sahá až po kotníky. Kabáty jsou střihově propracovanější a to například v

rukávech, které mají manžety a to buď dlouhé ohrnuté s kožešinou, která je i na límci, nebo manžety široké s ozdobnými knoflíky. Větší propracovanost je také vidět na límcích, jež jsou na většině kabátů pokryté kožešinou a to buď persiánem, tulení nebo leopardí kožešinou. Límce s klopami jsou široké a nebo kulaté. Zapínání u kabátů může být jednořadé, skryté, dvouřadé nebo šikmé ozdobné. Kabáty mohly mít různé barevné provedení a to modré, červené a hnědé. Také byly stále velmi oblíbené kostýmy, které se staly denním oděvem oblékaným do zaměstnání, města, ale i odpoledne do kaváren a večer k posezení nebo do kina. Proto měl kostým také různé stříhové varianty a obzvláště v detailech, jako mohlo být rozšířené rukávy v dolní části nebo zapínání na jeden knoflík, různé druhy kapes a šířky límců. Kostýmy byly z vlněné, bavlněné krajky. Štefování materiálu se stalo módním, proto se štefovaly rukávy, límce, dolní okraje kabátů, kostýmů a také kapsy.

U šatů přetrvával střih zvýšeného pasu do pasové linie a uplatňují se zde také detailní řešení, jako byly různé varianty výstřihů na zádech, které mohlo být elipsovité, čtvercové, obdélníkové nebo hvězdicové. Záda šatů mohla být také zcela nahá jen s proužkem látky kolem krku nebo nahá záda s překříženými pruhy látky. Výstřihy u šatů byly velmi hluboké, sahající až k bokům. Šaty se zdobily krajkami, perly, řasením látky na bocích a nebo květy. Měly přetrvávající úzký tvar a nyní až ke kolenům, kde byla látka šatů prostřižena, aby dáma mohla v tak úzkých šatech vůbec chodit. Prostřižení šatů se stalo velice oblíbené, že si dámy nechávaly od švadlen prostřihávat nejen večerní, ale i odpolední a městské šaty. Nové tvary šatů byly s nabíranými rukávy, bez rukávů s dlouhými průramky, se širokými pásky v pase, které mohly být vyrobeny z jiného materiálu než šaty, aby byly výrazné. Bolerko bylo stále součástí večerních šatů, ušité ze stejného materiálu jako šaty, s dlouhými nebo krátkými nabíranými rukávy. Moderní jsou také proužkované, květované a jinak vzorované materiály. Proužky se nosí jak svislé, které jsou doporučovány časopisy pro prodloužení a zeštíhlení postavy, tak i vodorovné. Šaty se také zdobí různými flitry a kamínky, které jsou velmi oblíbené, zdobí se jimi přední díly i zadní díly, vytváří se z nich různé geometrické ozdoby nebo obrysy květin.

Ke konci třicátých let, když už se svět začíná připravovat na válku, se i móda mění. Ideálem krásy je ženská přirozenost. Ženy si nechávají narůst dlouhé vlasy, které si spleťají do copů a drdolů, jakoby návratem doby romantismu chtěly zapomenout na

krutou realitu války. Opět nastává doba nouze a samozřejmě i v módě. Podniky nevyrobí nové materiály, naopak pozastavují své činnosti. Dámy si nekupují nové oděvy, přešívají staré. Opět jako už v dobách krize musí oděv plnit funkci praktičnosti a účelnosti. Dámské kostýmy nabývají nových forem s hranatými rameny, které byly ještě více zdůrazněné ramenními vycpávkami. Také dámská móda reaguje na válečné uniformy a uplatňuje je do oděvů, jako například výložky, šňůry a nárameníky. Kostýmy se šijí se stojacím límcem a také se stále nosí kožešiny nejen límcích, ale také na manžetách rukávů. U kostýmů však nastává změna v sukních, které se rozšiřují a to už při jejich šití stříhem nebo vložením klínů do sukní hotových a také jejich plisováním. Nově se sukně zkracují a to až pod kolena. Také pláště dostávají jiný tvar, jsou ve spodní části rozšířené jako sukně a mají i stejnou, ke kolenům sahající délku. Mohou mít kolové stříhy stažené v pasové linii páskem ze stejného materiálu jako celý kabát nebo jsou složeny z rozšiřujících se dílů, nejčastěji s průběžnými švy. Moderními barvami se stávají temně červená, starorůžová, hnědá, zelená, černá, šedá a zemité barvy.

Večerní šaty zůstávají dlouhé délky, také se rozšiřují a to už od boků. Sukně šatů by měly být nabírané, velká večerní toaleta by měla mít spodničky, aby šaty vypadaly nabírané. Dámská móda v malých městech a na vesnicích se od městské lišila, hlavním centrem módy byla Praha, kde byly salóny a obchodní domy. Lidé na vesnicích měli nejprve starosti o dobytek a hospodářství, než o nejnovější pařížské trendy, což je pochopitelné. Móda vesnic byla ovlivněna kroji a jejich součástmi, proto ženy nosily dlouhé široké sukně s halenami. Velmi se uchovávala tradice rukodělných výšivek a paličkování, které město postrádalo.

4.4. Swarovski

Jedním z nejznámějších výrobců zdobných kamenů a nejen doby třicátých let je Swarovski. Zakladatelem této firmy je Daniel Swarovski, který se narodil u Jablonce nad Nisou, kde má šperkařství staletou tradici. Již od mládí byl Daniel Swarovski zapojen do malé rodinné továrny na zpracování křišťálů a v pozdějších letech si nechal patentovat svůj stroj na broušení křišťálů nejnovější technologie, s jehož použitím mohl dosáhnout vynikající kvality zpracování. Swarovski otevírá továrnu v Tyrolsku, kde

našel podmínky pro výrobu klenotnických kamenů z křišťálového skla. Ve třicátých letech nejstarší syn Daniela Wilhelm vyvinul první prototyp páru brýlí. A také právě v této době, kdy se velmi používaly kameny na dámské večerní šaty, Swarovski vynalezl trimmings, což je tkanina s drobnými křišťály, která lze snadno aplikovat na šaty. Jeho dalším vynálezem, ale o desítky let déle, byla nová metoda připevňovaná kamenů na látky, nazývá se hot-fix, ozdobné kamínky se připevní na materiál vysokým tlakem a vysokou teplotou. I dodnes zůstává značka Swarovski velmi uznávanou, oblíbenou a módní, kterou při svých přehlídkách používají i takoví návrháři jako jsou Versace a Gaultier.

4.5. Pánská móda

Ve třicátých letech přetrvává přísné rozlišení obleků při společenských událostech. Stále převládá inspirace z anglické módy. Do večerní společnosti pánové nosí smoking, který je zapínán pouze na jeden knoflík, nesmí bránit pohybu při tanci a samozřejmě musí svému nositeli perfektně padnout. Sako smokingu má délku pod boky, nejčastěji je černé nebo tmavé barvy. Klopy jsou potažené matným hedvábím. Vesta pod sako je krátká, ušitá ze stejného materiálu jako sako a ani barevně se od něj neliší. Košile ke smokingu je bílá s malým límcem. Kalhoty jsou užší než na běžné denní nošení a ve stejné barvě jako sako. Samozřejmě ke smokingu patří i černý široký motýlek. Druhým oděvem do společnosti je frak, skládající se ze saka, které má přední díly krátké a zadní díly jsou dlouhé šosy, mající délku až ke kolenům. Šosy jsou v dolním okraji do špiček. Celý frak má také funkci zeštíhlení postavy svým střihem, který je mírně projmutý v pase s rovným střihem v ramenou. K fraku patřila i krátká vesta, která by ovšem neměla být tak viditelná jako u smokingu, zapínána na tři knoflíky. Kalhoty jsou široké, barevně slazené s frakem a mají po vnějších stranách lemování z lesklého materiálu. Košile bílé barvy má nízký límec a celý frak je doplněn motýlkem z bílého batistu. Nové elegantní doplňky jsou manžetové knoflíky, které mohly být perleťové nebo perlové a také nesměly chybět doplňky jako byly lakové boty a cylindr.

Ve třicátých letech je ideálem takový muž, který má sportovní postavu se širokými rameny. Sport byl mezi pány velice pěstěný a proto i oděv musel být praktický, pohodlný a přitom elegantní. Velmi populárním a společenským sportem se stal golf, na

který pánové nosili krátká mírně projmutá saka s našitými kapsami. Toto sako bylo zapínáno na tři knoflíky, mělo krátký límec a záhyby na zadním díle pro lepší pohyblivost. Pod něj se nejčastěji nosila pletená vesta s výstřihem na předním díle do „v“ a košile. Kalhoty na golf byly do poloviny lýtek dlouhé a široké pumpky, stáhnuté a podkasané, aby stažení nebylo vidět. Tyto kalhoty měly také, jako všechny, zažehlené puky. Vysoké ponožky stejného odstínu jako kalhoty byly nezbytnou součástí celého golfového úboru, který byl ještě doplněn o lakovky a čepici s kšiltem, která k nám také jako novinka přišla z Anglie. Změny ve sportovním oděvu nastaly v úboru na tenis, který byl doposud výhradně bílý. Nyní se může nosit flanelové šedé kalhoty a barevně se změnil i saka, která mohou být pruhovaná a barevně je i lemování bílých vest. Na motocykl a k automobilovým výletům se nejlépe hodily pumpky a kožený kabát nebo kožená bunda. Jako sportovní oděv byl velmi oblíbený svetr, který se hodil při jakémkoliv sportu. Pánské kabáty dostaly ve třicátých letech nové linie, pro větší pohodlnost se střihy šily rovné a široké. Také v pánské módě se uplatnila elegance, takže kabáty mohly mít i skryté zapínání, aby celý kabát působil jako čistá linie. Detailnost obleků se projevila v páscích na utažení rukávů v dolních okrajích, sedla nejen na zadních dílech, ale i střihově zajímavá na předních dílech upevněná knoflíky. Kabáty mohly mít jen límec nebo dlouhé a krátké klopy. Zapínání kabátů je možné vyřešit i dvouřadovým nebo jednořadovým zapínáním s páskem v pase. Rukávy kabátů mohly být i kimonové, které se nejvíce hodily k širokým typům kabátů. Používané materiály měly být snadno udržitelné, odolné, pohodlné, volné k pohybu, proto nejčastějšími materiály byl homespun⁹, loden¹⁰, manšestr, cheviot, různé pleteniny a tvíd¹¹. Ve třicátých letech byly také velmi používané pánské šle, které mají svůj původ ve Spojených státech. Z dvacátých let přetrvala obliba kabátů do deště trenchcoatů, které byly používány i jako denní oděv do města a nejen při špatném počasí. Trenchcoaty byly velmi odolné vůči oděru díky impregnovaným vláknům.

Třicátá léta nebyla co se týkalo módy příliš pokroková, naopak továrny, které pracovali na vývoji textilií, jako byl například Sochor, se uzavíraly. Továrny, obchody, módní salony se uzavíraly a to nejen z důvodu hospodářské krize, ale také kvůli příchodu druhé světové války.

9 Homespun – vlněná hrubá tkanina, velmi pevná díky plátňové vazbě, používaná ke sportovním oděvům a pláštům

10 Loden – hrubá vlněná tkanina z mykané příze, používané na zimní pláště a obleky

11 Tvíd – vlněná nebo bavlněná tkanina, osnova i útek má jinou barvu, používán na pláště a sukně

5. 40. léta

Čtyřicátá léta byla poznamenána druhou světovou válkou, která začala již rokem 1939, tehdejší Československo se jí také bránilo zvýšením zájmu o národní tradice a kultovní dědictví. Válka zasáhla do hospodářské i sociální situace státu, byl zaveden přidělový systém a to téměř na všechno zboží. Byla také regulována výroba a to nejen zemědělská, ale také oděvní průmysl, který už tak utrpěl ztráty a to i kvůli přidělovému systému, kdy si lidé nejprve koupili jídlo než oděv, což je pochopitelné. Jako útek od reality se nabízela divadla, která hrála hry o lidském citu a humorné hry. Ve filmových snímcích se navracelo k historickým událostem. Německá okupace také zakázala Sokola, který zde byl již od první republiky. Zdálo se, že válka nikdy neskončí, když byla Francie poražena. V zahraničí bylo ustanoveno československé vojsko, které bojovalo i v Anglii u letectva a také na východní frontě. Po atentátu na Heydricha se situace v Česku ještě zostříla, začaly hromadné popravy a byly vyhlazeny osady Lidice a Ležáky. Také osudy českých Židů byly tragické, z koncentračního tábora Terezín byly vypravovány transporty do vyhlazovacích táborů. Bylo umučeno přes sedmdesát tisíc Čechů židovského původu. Až roku 1944 se zdálo, že by válka mohla skončit. Československá samostatná obrněná brigáda oblehla německé posádky, vznikaly také partizánské skupiny, díky kterým se udržovala hranice. Německo začínalo ustupovat a kapitulace byla nevyhnutelná. Československo za války ztratilo přes 360 tisíc obyvatel a patřilo k pěti nejvíce zasaženým státům v Evropě. Bez českého a slovenského odboje a touhy o poražení útlaku by nebylo československé znovuzrození možné. Ovšem tato svoboda byla omezenější než by lidé chtěli. Strana KSČ měla velkou moc a ovládala celé dění v Československu, což mělo také za následek znárodňování podniků a neminulo to i podniky a továrny oděvní. V roce 1948 byl nastolen totalitní režim a dále ve čtyřicátých letech se začal budovat komunistický režim a odpor byl tvrdě potlačen.

Válka měla na oděvní průmysl drtivý dopad. Vše, co se ve třicátých letech budovalo, se rázem zhroutilo. Také proto, že nyní byl oděvní průmysl závislý i na chemickém a sklářském průmyslu. Bez knoflíků, nití, strojů a látek se oděvní průmysl nemohl rozvíjet. Do čtyřicátých let byl oděvní průmysl na vysoké úrovni, čeští návrháři věděli jaké je módní oblečení a jakým směrem se bude móda ubírat. Byly vybudovány sítě

mezi výrobnami textilu, strojů a podniků s prodejny a to sítě nejen ekonomické, ale také sociální. Někteří návrháři a majitelé salónů židovského původu stačili včas emigrovat, jako v případě salonu Rosenbaum, kde Oldřich emigroval do Spojených států. Takové štěstí ale už neměla Arnoštka Roubíčková, která zahynula v Terezíně a její salon byl zničen. Některé módní salony zůstaly zachovány a pokračovaly v šití oděvů i díky práci a návrhářství pro divadla a film, který byl během druhé světové války oblíbenou zábavou kvůli útěku od reality. Salonem, který takto pracoval byl Hany Podolské, která navrhovala a šila kostýmy pro divadlo, film a také pro herečky a operní pěvkyně. Pro tento salon pracovali i návrháři, kteří museli ukončit svou činnost ve svých salonech. Módní dům Hedy Vlkové pracoval na stejném principu a i ona navrhovala pro film. Také zanikly některé z módních časopisů jako například Dámské akademické módní listy a Vkus a to kvůli nedostatku peněz na novinářský papír. Československo ztratilo pouta s francouzskou a anglickou módou. Obě země patřily k nepřátelským zemím a nová pozornost je upoutána na vídeňskou módu. Ve Vídni se konají přehlídky, na kterých vystupují i čeští návrháři. Nový režim nechce, aby módní salony měly vliv, aby nebyly diktátorem toho co se má nosit.

Po druhé světové válce českoslovenští návrháři a obchodníci začínají opět více spolupracovat, aby znovu navrátily lesk už tak zmatněnému oděvnímu průmyslu a roku 1946 uspořádali módní přehlídku, kde ovšem vystupovali v anonymitě, aby tak ukázali národu svou spolupráci. Koná se stále více módních přehlídek, na kterých spolupracují na jednom modelu více návrhářů. Konají se také různé módní veletrhy. Vydávají se nové časopisy, kde se oznamují nejnovější trendy a také informují o konaných módních přehlídkách i s fotografiemi přímo z přehlídek i se známými lidmi, kteří na nich byli. Novými vydávanými časopisy byly například Styl, Pražská móda, která měla za cíl informovat o národní módě a tak přispět k vyzdvižení československé úrovně. Dalším časopisem byla Elegance, která byla jakýmsi albem zveřejňující francouzskou a anglickou módu. Světová móda byl časopis do nějž kreslili originální nápady čeští módní návrháři. Francouzskou a anglickou módu přináší časopis MO-NO (módní noviny), který přináší nápady pro zaměstnané pracující ženy i praktickou módu. Malé módy Května nabízely velmi mnoho různých fotografií oděvů z domova i ze světa společně se střihy. Ale vznikají také časopisy, které propagují více nové politické ražení než módu, takovým časopisem byl Naše žena a svět kolem ní. Vytvářejí se různé

sdružení na podporu československé módy. Konají se i různé soutěže o nejlepší modely, které jsou výsledkem spolupráce návrhářů a módních domů. Návrháři se ale musejí potýkat s kritickým nedostatkem textilních materiálů, protože různé textilky byly nuceny převést svou výrobu z materiálů na zbrojní výrobu. Export látek zdaleka nepokrýval potřeby oděvních firem a muselo dojít k regulované výrobě i prodeji, který se mohl uskutečnit pouze na poukazy. Nedostatek byl v textilu jak vrchním tak i podšívkovém a punčocháčích, které se pašovaly ze Spojených států.

5.1. Nové materiály

Již ve třicátých letech byly vynalezeny nové oděvní materiály, ale u většiny jejich tovární výroba začala až ve čtyřicátých letech. Z dob třicátých let se již znaly viskózové a acetátové umělé hedvábí, ale novými materiály byla nylonová, polyamidová a silonová vlákna.

Nylon byl vynalezen již ve třicátých letech, ale až ve čtyřicátých letech se začaly prodávat výrobky z nylonu. Je to syntetické vlákno vyrobeno z uhlí, vody a vzduchu, vynalezeno ve Spojených státech. Svůj název dostal nejpravděpodobněji ze spojení New York, LONDON. Nejprve se nylon používal na štětiny kartáčů a podobné, ale v roce 1940 se použil nylon na výrobu dámských punčoch. Nylonky se staly velice oblíbené, protože byly praktické a kvalitní. V pozdějších letech se nylonové vlákno použilo na výrobu kobereců, sportovních oděvů, padáky a provazy.

Polyamidová vlákna byla vynalezena v roce 1939. Vyrábí se z ropy a mají vysokou pevnost, odolnost vůči oděru, snadné udržování a dobrou barvitelnost. Používá se u sportovních oděvů, punčoch a také na lana.

K vynálezu silonového vlákna přispěla Bařova laboratoř. Průmyslové vyrábění ale započalo až v padesátých letech v Plané nad Lužnicí. Tato továrna dostala jméno Silon, kde se také později vyrobil tesil. Firma vyrábí i dnes a vyvíjí vlákna.

5.2. Dámská móda

Ve čtyřicátých letech pokračovala a prohlubovala to, co již začalo na konci let třicátých. Oděv se už nerozčleňoval na denní, odpolední a dva večerní, ale nyní je oděv co nejvíce přizpůsobován ženě, tomu kde pracuje a kde žije. Oděv má splňovat podmínky účelnosti s praktičností. Ideálem ženy je přirozená krása oblých boků a půvab. Ženský pas je již ze třicátých let vrácen do pasové line a ve čtyřicátých letech se v tom také pokračuje a naopak, pas je zvýrazňován pásky, šerpami, které jsou několikrát ovázané kolem pasu a uvázané mašlí na boku. Hranatá a zvýrazněná ramena také pokračují ze třicátých let, saka takovéhoho typu připomínají vojenské uniformy a jsou buď krátká do pasu nebo delší až na boky. Saka mají zapínání s límečkem nebo výstřihem do V, jsou přiléhavého střihu zdůrazňující pas, mohou mít našité kapsy a nejčastěji jsou zapínány na tři knoflíky u méně přiléhavých střihů. U více přiléhavých střihů saka končí zapínání v pase a dále jsou díly volné. Sukně jsou kratší délky na kolena nebo krátká do poloviny stehů s kolovým střihem a sklady. I nadále jsou velmi oblíbenou součástí šatníků komplety, které se skládají z pláště a kostýmu. Pláště jsou střihem přiléhavé nebo rovné s páskem a mohou mít sklady na zadním dílu. Velmi oblíbené jsou stále šaty s rukávy, které mají vycpávky v ramenu nebo bez rukávů se širokými ramínky. Šaty, pro vytvoření úzké pasové linie, jsou dvoudílné, v pase rozstřížené. Horní živůtkový díl může být zdoben sámkou, různými výstřihy například čtvercovými a kulatými nebo živůtek může být rozpínací se stojáčkem. Spodní díl sukně je kolový a může být propínán vpředu. Šaty se mohou zdobit krajkami a sámkami. Večerní šaty zůstávají dlouhé, se splývavým střihem pokud jsou šaty ušity z těžkých materiálů jako byl samet, pokud jsou šaty ušity z lehkých materiálů, jsou nabírané, kolové nebo volánové v sukňové části. Zatímco odpolední a denní šaty mají kratší střihy a jsou ušity z materiálů, které dávají vyniknout řasení. Také dále sukně přiléhavě obepínají boky, splývají u dolního okraje jsou rozšířené.

Jako módní novinka se objevují kalhoty s láclem, které jsou opatřeny velkými našitými kapsami a krátké široké šortky, nejčastěji v kombinaci s krátkou halenkou. Dámské kalhoty jsou širokého střihu s manžetou na spodním okraji. Velmi používaným střihem rukávů je kimonový střih, který není novinkou, ale ve čtyřicátých letech se velmi ujímá a činí tak šaty nebo halenky velmi ženské, což je módní. Rukávy mohou být i úzké krátké, tříčtvrteční, dlouhé nebo ve spodní části se rozšiřující. Také jsou častá různá řasení na šatech a to ve všití rukávů, na náramenicích nebo v pase. Šije se

ze splývavých materiálů a časté je jejich kombinování a to nejen materiálů, ale také vzorů. Šijí se kostýmy z proužkované textilie, sako je s vodorovnými pruhy se sedlem se svislými pruhy a k němu patří sukně se svislými pruhy, která je se všitými klíny s vodorovnými pruhy. Kombinují se také materiály s květovaným potiskem, jednobarevné materiály. Šaty mohou být ušity z jednobarevného materiálu, jejichž sedlo ovšem z materiálu o odstín světlejším než zbytek šatů nebo spodní okraj sukně může mít jinou barvu. Kombinace materiálů je viditelná v kompletech, kde se spojují vlněné šaty s lněným kabátem. Začínají se kombinovat materiály také proto, že začíná být nedostatek textilu, který nelze tak jednoduše koupit jako v předchozích letech. Také z tohoto důvodu i módní časopisy doporučují přešívání starých oděvů a nebo použití alespoň kusů látek, které se mohou všít jako klíny nebo jako zdůraznění pasové linie.

V pozdějších letech se dámský oděv ještě více zjemňuje a přiklání k ženské přirozenosti. Ze šatů se vytrácí ramenní vycpávky a dává se přednost přirozenému vzhledu ramen. Začínají se více modelovat boky a to stříhem sukní nebo šatů. Dámské svrchníky musí plnit funkci praktičnosti, protože byly těžko dostupné, musely být velmi odolné. Ženy své pláště používaly při všech příležitostech, proto musely být volné, aby se pod ně mohly obléci i široké večerní šaty a pohodlné, aby v nich ženy mohly chodit každý den do práce. Pláště mohly být doplněny kapucí, páskem a velkými kapsami.

V době války se čeští návrháři obrací k českému národu jako k inspiraci a vznikají tak nové oděvy ovlivněné lidovými kroji. Oděvy z historie přetváří do moderní doby s použitím nových materiálů. Halenky s našasenými rukávy a výšivkami v barvách státu, kozácké boty a pláště se širokým spodním okrajem jako krojová sukně se nestaly módním směrem, ale jejich tvůrci chtěli poukázat na českou historii, které si cení.

Sportovní dámské oděvy zůstávají ve většině velmi podobné těm ze třicátých let a to oděvy na turistiku, jízdu na koni, golf a lyžování, kde jsou oblékány široké kalhoty s puky se zúženými dolními okraji a zimními bundami s kapucou. Ke změnám dochází v letní sportovní módě, kde se objevují módní krátké šortky s vázanými živůtky, které mají krátké stříhy. Tato móda působí velmi mladistvě.

Po druhé světové válce oděvní průmysl opět začíná s výrobou a expanze jsou výdělečné. Přichází nový módní styl, jež má za úkol znovu rozhýbat textilním průmyslem a začít vydělávat peníze pro všechny složky průmyslu, od vývoje šicích strojů přes obchody s nitěmi a materiály až po návrhářské domy. Celá Evropa včetně

Československa se zaměřila na Francii, která se opět stávala centrem módy v čele s Christianem Diorem. Tento návrhář měl za cíl zapomenutí na válečné strádání a započítí nové touhy po krásných luxusních oděvech. Vytvořil ideál nové ženy, která je elegantní, půvabná, sebevědomá a přirozená. Nechtěl vytvořit zcela nový styl oblékání, pouze navázat na dobu před válkou a historickou, která vzbuzovala v lidech inspirace a fantazie v oblékání. Jeho první kolekce byla nazvána „New Look“, přestože na ní nic nového nepředvedl. Byl to oděv čerpán z nedávné historie. Široká vyztužená sukně s úzkým pasem, délkou sahající po kotníky na níž se spotřebovalo velké množství látky nebyla příliš přijata a světové časopisy jí dokonce odsoudily, právě kvůli velké spotřebě už tak těžko dostupných materiálů. Do kompletu New Look také patřily kabátky, které měly podobu krátkých těsně přiléhajících sak s velkým výstřihem, zdobený krajkami, záhyby a vyšíváním, nejčastěji květinových vzorů. Rukávy byly k saku přišity bez nabírání a měly rovný střih. Jak už bylo řečeno, tento oděv ve světě nebyl přijat jako nový módní směr, naopak se lidé proti němu bouřili a to nejen kvůli velké spotřebě materiálu, ale také kvůli délce sukně, jež byla na začátku čtyřicátých let určena jako krátká. Dokonce Chanel o tomto návrhářovi po jeho první přehlídce prohlásila, že si nemyslí, že by se Dior stal velkým návrhářem. V Československu nebyla tato móda také příliš přijata. Ušít tuto sukni si mohli dovolit pouze zámožné ženy.

S blížícím se únorem 1948 se postupně idea francouzské, anglické a americké módy uzavírala a s nástupem komunistického režimu se přijal nový směr, který hlásal střídmost a jednoduchost. Šaty nového směru byly jednoduché, skládající se z živůtku, zapínajícího se nejčastěji na knoflíky s límečkem nebo s rolákem. Šatová sukně je všita do živůtku s mírným našasením po celé horní délce, je rozšířená až kolová s délkou do poloviny lýtek. Rukávy nejsou všité do průramků s našasením a jejich délka je tříčtvrteční nebo krátká. Šaty se mohly doplňovat páskem nebo stuhou látky. Stále velmi oblíbeným kompletem byl kostým, skládající se z přiléhavého kabátku, halenky, která byla pro denní oděv velmi praktická a snadná na údržbu, svetříku s rolákem nebo límečkem a sukně, která dostává novou podobu a to sukně hladké rovné nebo se zdůrazněnými boky našasením. Pláště byly dvojího typu. První je přiléhavý, nejčastěji kombinovaný s kolovou sukni a propínacím svetříkem. Plášť nemá vycpávky v ramenou, takže již netvaruje ramena do čtverce a naopak působí na postavě přirozeně, je doplněn límcem, který může být kožešinový na zimní období. Rukávy jsou nejčastěji

tříčtvrteční. Na zadním díle tohoto pláště jsou umístěny pravidelné záhyby. Druhý typ pláště má široký střih, krátký límec, manžety na dlouhých rukávech a působí těžkopádně a neforemně. Velkým trendem, který se k nám dostal z francouzské módy a byl schválen i pro československé ženy, byla bolerka, která se stala velmi oblíbeným doplňkem oděvu, svou oblíbenost si také získala tím, že byla různorodá a snadno kombinovatelná se všemi druhy šatů. Bolerka měla různé barevné provedení a mnoho tvarů. Mohla být se zapínáním na knoflíky nebo s kulatým tvarem předních dílů, s límečkem, stojáčkem nebo jen hladká. Rukávy mohly mít také různé provedení a to krátké, nad loket s manžetou a mohly být našasené nebo úzké. Všechny typy bolerek měly stejnou délku, která byla krátká, nad pas a úzký střih. Bolerko bylo nejčastěji oblékáno v letních měsících, ale mohl být doplňkem oděvu i v zimě.

Posledním rokem, kdy se československé ženy mohly dozvědět jaké jsou módní novinky ve Francii a Spojených státech byl rok 1949. Po tomto roce se československá móda ubírala vlastním směrem, který mohl být podoben západní kultuře, ale ženy se již nemohly přechýlit o francouzské a americké módě z běžně dostupných českých časopisů. Móda se ještě více zjednodušila. Sukně už neměly kolový střih, ale do popředí se dostaly sukně úzké nebo jen mírně rozšířené se záhyby. Šaty mají stále přiléhavý živůtek, ale sukně se zúžila a nebo má záhyby na zadním dílu. K šatům nově přibývají kimonové rukávy. Večerní šaty se také řídily jednoduchostí, i když u nich přetrvává široká sukně. Střihy večerních šatů jsou nápadité ve tvarech výstřihů a jako novinka se ujímají šaty, které mají úzké přední díly sukně a zadní je rozšířena do vlečky. Večerní šaty se stále nejčastěji šily ze sametu, saténu a taftu.

Doplňky této doby byly potiskované šátky vázané na hlavě, pletené čepice a rukavice, brože a barevné korále. Oděvní materiály, ze kterých se šil oděv byly plátna, hedvábí, modrotisk a vlněné materiály.

5.3. Pánská móda

Také v pánské módě se upřednostnil styl střídmosti, praktičnosti a přirozenosti. Nejvíce používán a hodící se ke všem příležitostem se stává oblek. Jeho součástí je sako, kalhoty a vesta. Sako střihem tvaruje pánskou postavu, nevšívají se tak vysoké vycpávky, takže celková vzhled saka vypadá přirozeně a ne již do čtverce s hranatými

rameny. Zapínání je dvouřadové nebo jednořadové na maximálně tři knoflíky. Sako svou délkou sahá pod boky. Kapsy jsou všité a u každého saka nesmí chybět kapsička na levém dílu s kapesníčkem. Kalhoty, nejčastěji černé barvy, mají široký střih, který se směrem k dolnímu okraji zužuje. Na dolním okraji může být umístěno ohrnutí a kalhotám nesmí chybět zažehlené puky. Vesta se k obleku nosí pouze do společnosti, pro denní oblek není obvyklá, stále u ní přetrvává krátký střih, jednořadové nebo dvouřadové zapínání na knoflíky a límec s malou klopou. Košile má bílou nebo světlou barvu, pod oblek s dlouhými rukávy.

V období druhé světové války se objevují specifické pracovní oděvy ušité podle druhu práce. Kalhoty s láclem, který je na zadním díle překřížený, jsou častým pracovním oděvem, protože jsou velmi praktické, s mnoha použitelnými kapsami a zhotoveny z materiálu, který má pevnou vazbu a díky tomu jsou odolné vůči oděru. Dalším pracovním oděvem byla kombinéza, ušitá ze stejně odolného materiálu jako kalhoty s láclem. Kombinéza byl oděv skládající se z košile s dlouhým rukávem a kalhot, oba díly byly k sobě sešity a v pase byl umístěn opasek na stažení. Také pro pánskou módu se doporučují přešívání oděvy ze starých kabátů na sportovní saka nebo přešití starého oblekového saka na nový s použitím materiálů z jiných oděvů.

V pánské módě se v období druhé světové války objevily styly, které se naprosto vymykaly běžným konvencím a hlavně pánské uniformitě, která zde byla již desetiletí. Oblékali se tak mladí muži a to jako protest vůči válce a nedostatku. Tato móda vznikala na ulici, v klubech a v uměleckém prostředí nikoliv v módních salónech a domech. Přišla také i do Československa a to z Ameriky a Francie. V Americe se tomuto stylu a mladým mužům, kteří tak chodili oblečení říkalo zooties, ve Francii to byli zazou, v Československu potápky. Tento styl začal v Americe mezi černošskými mládenci z Harlemu, kteří se snažili předstihnout své konkurenty a ukázat jim tak, že oni mohou mít i v době nedostatku luxusní oděvy, kteří si ostatní dovořit nemohou. Oblékali široká modrá saka s prostornými rameny, s dvouřadým zapínáním na jeden knoflík. Barevné vesty nebyly ani pod saky vidět. Kalhoty, ušité ze stejného materiálu jako sako, mají až přehnaně široké nohavice, které se zužují v dolním okraji. Zooties museli mít široké a vysoké klobouky, na krku řetěz z kočičího zlata a dvoubarevné boty. Každý zooties miloval swing, stejně jako zazou v Paříži, kde si tento styl přizpůsobili. Saka přijali široká, jen světlá, ale kalhoty zazou oblékali úzká, sahající nad kotníky.

Zpod kalhot jim zářily barevné ponožky. Pod světlá prostorná saka si zazou oblékali bílé košile s velmi úzkou kravatou uchycenou sponou. Vlasy měli upravené do vlny. Styl zazou vznikl jako protest proti válce, někteří z nich skončili i v koncentračních táborech pro své vlastenectví a obranu země. S koncem války také skončil styl zazou. V Československu mladí muži přebrali jednotlivé prvky z obou zemí. Říkalo se jim potápky, milovali swing a také byli proti válce. Široké sako převzali z amerického zooties a doplnili jej úzkými krátkými kalhoty s výraznými ponožkami podle vzoru francouzské zazou. Sako československých potápek bylo ušité z kostkované látky a boty měly vysokou podrážku a černou barvu. Také nosili vysoké klobouky a vlasy upravené do vlny. Takto oblečení mladí muži byly pro svou odlišnost i pronásledováni a nazýváni rebely.

Kromě směru potápek se pánský styl nijak důrazně nezměnil po celá čtyřicátá léta. Po roce 1948 se také u pánů hledal nový ryze český směr, který by nebyl ovlivňován západními státy, ale pánská uniformita byla už v Československu tak zažita, že změnit ji lze jen těžko. Změny nastaly pouze v uvolnění z uniformity vývoji nových materiálů, přenesením sportovních sak i do denních oděvů. Uvolnění z uniformity bylo patrné v letních obdobích, kdy byl doporučovaný oděv jen bavlněná barevná košile s krátkým rukávem a kalhoty se zažehlenými puky. Místo saka byla doporučována na odpolední vycházky plátěná bunda, která byla praktická svými kapsami.

Po druhé světové válce se nově klade důraz i na kravatu. A to z toho důvodu, že ve Spojených státech začínají být módní kravaty s velkými vzory. To pro Československo musí být nepřipustné a proto se vymýšlejí nové a ryze české varianty pro ztvárnění kravaty. Novou variantou a námětem se stal každodenní život, jež byl ztvárněn na kravatach v podobě letadel, aut a různými krajkovými vzory. Československá kravata by měla přesně ladit k oděvu a být barevná.

Velmi oblíbeným pláštěm, který módní časopisy neuváděly ve svých publikacích byl tzv. montgomerák. „Nazvaný podle britského polního maršálka Bernarda Law Montgomeryho, proslaveného v bojích druhé světové války“¹² Plášť ušitý ze zeleného plátna, které bylo velmi odolné vůči počasí a oděru. Střihově uniformní, s výložkami bez hodnosti s mnoho kapsami, límcem a páskem ze stejného materiálu. Každý mladý muž té doby chtěl montgomerák vlastnit, možná i proto, že bylo velmi těžké až

12 Hlaváčková K., Česká móda 1940-1970 Zrcadlo doby, vyd.1, Olympia 2000, publ. č. 3079, str. 93

nemožné si ho nechat ušít. Nehera šil podobné kabáty, ale jen z materiálu hubertus, protože jiná textilie byla jen velmi těžko dostupná. Kdo si chtěl montgomerák pořídit, musel zaplatit okolo dvou tisíc korun. Tento plášť mohl vydržet svému majiteli až dvacet let, tak kvalitní a odolný byl.

5.4. Pletací stroje Uniplet

Ve čtyřicátých letech byla založena firma Uniplet, která vyráběla stroje na pletení ponožek a punčochového zboží a zabývala se také vývojem pletacích strojů. Uniplet vznikl v Třebíči a brzy vyvinul nové zmodernizované, rychlejší stroje s nejnovějšími technologiemi. Značka Uniplet se stala velice známou díky svým kvalitním strojům a také díky exportu do ostatních zemí. Spadal do koncernu Elitex a dostal se mezi pět nejvýznamnějších výrobců strojů ponožkového a punčochového zboží na světě. V 80. letech vyvinul další úspěšnou řadu pletacích strojů. V 90. letech došlo k rekonstrukci podniku. V současnosti Uniplet zastává pět procent světové výroby pletacích strojů a nabízí velmi rozmanité stroje do všech pletařských odvětví.

5.5. Elitex

Historie firmy sahá až do 17. století, kdy se na Šumavě dařilo textilní lněné a vlněné výrobě. Vzniká zde přádelna, která má před první světovou válkou více jak dva tisíce zaměstnanců. Ve čtyřicátých letech byla firma tak jako mnoho ostatních znárodněna. V Československu se začaly objevovat problémy se součástkami do textilních strojů, které nová vláda pozastavovala. To byl důvod, proč ve čtyřicátých letech vznikl ve Kdyni závod na výrobu součástek do strojů pro přádelny. V padesátých letech zde také začala výroba pro zbrojní průmysl. Vyvinuly se zde stroje, které byly používány po celém světě, jako byl například pletařský stroj na výrobu textilií a gobelínů. Kvůli smlouvě s Ruskem, musel Elitex vyrábět pouze pro východní země a po rozpadu v roce 1989 závod krachoval, protože byl n konkurence neschopný. V devadesátých letech se podnik převedl na státní společnost a proběhly zde rozsáhlé změny podle švýcarských norem. Takto změněný nový podnik dosáhl nejvyššího ocenění na strojním veletrhu a exportuje své výrobky do celého světa. Elitex je značkou vysoké české kvality.

5.6. Jitex

Jedním z největších výrobců pletených oděvů v Československu byla firma Jitex, jež vznikla ve čtyřicátých letech jako národní podnik. Název je spojením slov Jihočeský TEXTil. První továrna vznikla v Písku jako přádelna, pletárna a barevna s konečnou úpravou. Koncem šedesátých let měl Jitex své pobočky po celých jižních Čechách. Jitex se také věnuje vývoji a prodeji textilií. V pobočkách firmy si lze koupit různé oděvy od pulovrů, košil, kalhot a bund. Na veletrhu Styl a Kabo v letošním roce firma Jitex prezentovala nové funkční prádlo vhodné do extrémních podmínek hor a sportu, které má izolační vlastnosti, nenavlhne a je snadné na údržbu.

5.7. Botana – Botas

Dnes známá obuvní firma Botas vznikla na konci čtyřicátých let jako značka Botana na Chrudimsku ve Skutči, kde již byla obuvní tradice. Nejprve se výroba zaměřila na pánskou obuv, ale později začala i s výrobou obuvi sportovní. Od počátků šedesátých let se značka sportovních bot přejmenovala na Botas a na počátku let sedmdesátých už měla značka obuv pro všechny sporty. Botas vyvážel svou sportovní obuv do států celé země a získal za ně ocenění. Botana vyráběla obuv pro mezinárodní značky jako jsou Puma, Adidas a Salomon. V roce 2000 se značka sjednotila na Botas a vyrábí dodnes sportovní obuv pro nejrůznější letní i zimní sporty. V bruslích od firmy Botas vyhráli sourozenci Romanovi mistrovství světa v krasobruslení v roce 1962 v Praze. V botaskách, jak těmto botám dnes říkáme, se dodnes hrají světové zápasy a obouvají je naše sportovní osobnosti. V dnešní době značka Botas přišla s novou kolekcí klasických botasek, jak je lidé znali v šedesátých letech, nesou název Botas classic 66.

6. 50. léta

Po nástupu komunismu do čela vlády se přetrhávaly vazby se západními státy, které se nyní stávaly nepřátelskými a oděv ovlivněný francouzskou nebo americkou módou byl v Československu nepřipustný. Už koncem čtyřicátých let se začínaly likvidovat soukromé podniky a krátce po padesátých letech zanikla soukromá živnost a nový režim kontroloval výrobu. Zcela se rozpadly sítě mezi výrobními podniky, dodavatelky textilu, obchodníky, módními domy a pobočkami. Režimem uměle nastavované sítě nefungovaly a oděvní průmysl se pomalu propadal do krachu. Po znárodnění podniků do jejich čela nastoupili noví ředitelé, kteří nerozuměli výrobě a přijali mnoho nekvalifikovaných pracovníků, to způsobilo, že podniky nebyly schopné konkurence a musely ukončit svou činnost. To, co předchozí majitelé podniků a továren vytvořili bylo zneváženo. Hanila se móda převzatá ze západních zemí tím, že není praktická pro obvyklé lidi a není česká. Režim ukazoval kolik věcí je na oděvu ze západu špatných, ale nepřišel s novými nápady, jak tyto oděvy zlepšit. Nová móda musí být oprostěna od jakýchkoliv náznaků kapitalistické módy a to lze jen těžko, protože československá móda byla do této doby úzce spjata s módou francouzskou. Proto se nyní hledá nová ryze socialistická československá móda. Ta je spatřena v módě praktické a sportovní, která tu podle vlády až do dnešních dnů nebyla. Nový správný oděv musí být praktický, pohodlný a funkční, hodící se do práce, do přírody i na večer. Takovýto oděv je zproštěn všech ozdob jako lidové krajky, řasení, stužky a také zbaven stříhových ozdob jako byly sedla, různé druhy kapes a tvary límců. To, že oděv bude uniformní nevádí, důležitější je materiál a barvy, které jsou novou ozdobou oděvů. Velký důraz se kladl na účelnost oděvu, proto vznikají specializované pracovní oděvy do zaměstnání. Pracovní oděvy se musely stát hlavním zaměřením návrhářů, kteří měli vytvořit co nepraktičtější a nejodolnější oblek do práce, který je také moderní. Navrhnutí běžného denního oděvu podle nových norem také nebylo snadné, protože oblek je oděvem bohatých buržoazních lidí, střední vrstvy a inteligence, kteří se jím chtějí odlišovat a být nadřazení nad ostatními lidmi. Nyní musí být všem měřeno stejně. To ale platilo pouze pro pracující lid, ne pro socialistickou vládu, která nakupovala a nechávala si šít šaty v luxusních módních domech jako byla Podolská a Rosenbaum.

Obleky navržené pro běžný den musely splňovat podmínky pohodlnosti, volnosti, jednoduchosti a takové barevnosti, aby na nich nebyla viditelná špína. Všechny návrhy byly směřovány k tomu, aby se v oděvu mohlo pracovat, což bylo smyslem celé

socialistické módy. Kvůli znárodnování a uzavírání podniku byl nedostatek látek a materiálů. Nový režim nastolil výrobu tak, aby byl jeden směr a konfekce oblékající všechny bez rozdílu. Což mělo za následek uniformitu, ale i toto tvrzení převedla vláda proti kapitalismu, kde podle nich je lidem vnucován jeden styl, kterého se musí držet i přesto, že se nositelům nelíbí.

Stále nebylo možné najít ten pravý styl oblékání, vyhovující socialistickému myšlení. Úkolem bylo zjednodušit tzv. měšťácký oděv a podřídít ho funkčnosti pro práci. Bez jakéhokoliv zdobení se stal oděv velice fádním, protože už nebyly idey, jak oděv oživit bez použití ozdob, proti kterým se socialismus stavěl tak kriticky. Po několika letech upoutal pozornost lidový oděv, který byl nyní československým kulturním odkazem na pracující lid. Lidový kroj se stal podnětem zkoumání složek použitelných pro denní oděv.

V polovině padesátých let skončilo hledání pravého socialistického oděvu. Vláda povolila návrat vlivu západní módě. Odůvodnila své jednání tím, že se Československo nechce zcela izolovat od západních stylů oblékání, ale nechá se jimi ovlivňovat. Proto do Československa proudily nové styly a to nejen v oblékání, ale také v umění. Textilní průmysl díky řízenému hospodářství nebyl konkurence schopný natolik, aby vyhověl poptávce. Proto vznikl podnik, který nabízel kvalitní a módní oděvy. Tento podnik se nazývá Dům módy a byl otevřen v roce 1956 na Václavském náměstí, kde se nachází dodnes. Je to první módní dům v Československu s maloobchodními prostory, který nabízel nejen obchody ale také kavárny.

6.1. Českoslovenští návrháři

Oděvní tvorba československých návrhářů padesátých let byla úzce spjata s divadelními kostýmy. Významnou divadelní výtvarnicí je Jindřiška Hirschová, narozena roku 1922 v Praze. Studovala školu pro ženské povolání a ve čtyřicátých letech byla kreslířkou ve vydavatelství Melantrich. Později studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové a v padesátých letech se stala kostýmní výtvarnicí pro Národní divadlo, spolupracovala s divadlem na Vinohradech a Československou televizí. Obdržela ocenění za kostýmní zpracování divadelních her, byla jmenována zasloužilou umělkyní a získala uznání ministerstva kultury. Vytvářela kostýmy k divadelním hrám

Hamlet, Komik, Racek a k baletu Romeo a Julie, Labutímu jezeru a k mnoha filmům. Další divadelní výtvarnicí byla Lída Novotná, narozena roku 1922 na Moravě. Studovala vyšší školu pro ženská povolání a po druhé světové válce byla zaměstnána v tkalcovnách Hedva, poté studovala současně Vysokou školu uměleckoprůmyslovou a Akademii muzických umění. Od padesátých let pracovala ve filmových ateliérech Barrandov a spolupracovala s Československou televizí na filmových návrzích kostýmů. Pracovala na moderních seriálech, jako bylo Třicet případů majora Zemana i na klasických, historických operách Hubička, Polská krev. V Československé televizi pracovala až do své smrti v roce 1986 a vytvořila zde kostýmy nezapomenutelných seriálů, jejíž posledním byl Cirkus Humberto. Erna Veselá, další významná divadelní výtvarnice, byla v zakládajícím týmu divadla Laterna Magika a tvořila také kostýmy pro filmové adaptace Pytlákova schovanka, Občan Brych, Vyšší princip a mnoho dalších. Dalším oděvním tvůrcem byl Zdeněk Křeček, zabývající se nejen divadelním výtvarnictvím, ale také módním návrhářstvím. Narodil se v roce 1922 v Praze, ve čtyřicátých letech byl návrhářem pro národní podnik Oděvní služba a také, jako ostatní návrháři, spolupracoval s Československou televizí na tvorbě filmových kostýmů. Od padesátých let spolupracoval s časopisy Žena a móda a Vlasta. Tvořil kostýmy pro kabaretní hru Jonáš a dr. Matrace od Jiřího Suchého. Zdeněk Křeček byl významným svými dokonalými barevnými a materiálovými kombinacemi a smyslem pro eleganci a kvalitu. Průmyslovou návrhářkou, jež věnovala pozornost designu a tvarování prototypů oděvů, se stala Jarmila Navrátilová. Narodila se v roce 1925 v Přerově, po studii uměleckých řemesel v Brně, byla návrhářkou v národním podniku Oděvní průmysl v Prostějově. V padesátých letech se stala členkou první rady pro konfekci a rady pro časopis Móda v Bratislavě. Pracovala na vytvoření sériového oděvu, který nebude uniformní, ale elegantní a nepodléhající rychlým změnám módy. Zájem o sochařství a malířství ve své tvorbě velice uplatnil Jiří Adámek, narozen v roce 1925 v Praze. Studoval na Škole dekorativního umění a později na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Od padesátých let se stal návrhářem pro Ústav bytové a oděvní kultury. Adámek se ve své tvorbě zaměřoval na pánské obleky a dámské večerní šaty, kde uplatňoval své výtvarné a sochařské znalosti. Věnoval pozornost doplňkům a tradicím.

6.2. Dámská móda

Začátkem padesátých let návrháři hledali nový módní styl, odpovídající socialistickému režimu a proto československá dámská móda zaostávala za světovou. Zatímco ve světě se dolní okraje šatů a sukní zkracovaly, v Československu si zachovávaly délku do poloviny lýtek. Důležitým prvkem oděvu byl svetr, hodící se ke každé příležitosti a ke všemu oděvu. Rukávy svetru měly kimonový, dlouhý, tříčtvrteční nebo krátký střih a různé barvy. Výstřih svetru mohl být kulatý nebo rolákový. Módní tvůrci se navraceli k lidové tvorbě, kterou přenášeli do současné doby. Takovou částí byla krojová sukně, zmodernizována štíhlejší siluetou. Doporučován k ní byl právě svetr. Celý tento oděv vytvářel komplet, kombinující se ve všech barvách. Večerní a denní šaty se už neodlišovaly délkou, obojí šaty byly dlouhé nebo krátké. Novinkou se staly koktejlkové šaty, které vypadaly rozdílně než ty, které se nosily na západě. V Československu měly podobu dlouhých nebo po lýtka sahajících šatů s lidovou výšivkou, ušité z tylu, krajky, hedvábí nebo plátna. V letním období ženy oblékaly tříčtvrteční kalhoty, šortky s našitými velkými kapsami na zadních dílech a lehké halenky. Neurčitost směru módy byla vidět v časopisech, kde bylo ženám doporučováno kupovat látky více odolné, aby jim oděv z nich ušitý mohl vydržet déle. Stejně tak i bylo doporučováno nechat si ušít nebo kupovat oděvy jednoduchý s nenápadným vzorem a barvou.

Oděvy musely být funkční a praktické pro práci. Takovým oděvem padesátých let se staly tepláky, šité z polyamidu. Tepláky byly uniformní, stejný střih pro každý kus. Nejčastější barva byla modrá a vínově červená, ale druh materiálu byl nestálobarevný a po vyprání nedržel tvar. Tepláky byly určeny pro sport a práci, nejprve měly podobu kombinézy, která byla vhodná pro ženy do zemědělství. Kombinéza s límcem, dlouhými rukávy a stažením na dolních okrajích rukávů, nohavic a pasu, měla velké našité kapsy. V pozdějších letech již dostaly podobu teplákových kalhot. Výroba tepláků probíhala velkovýrobou a nebyla kvalitní, pro sport kvůli širokým nohavicím nebezpečná. Přesto se tepláky staly velmi používaným oděvem, který přetrval v různých podobách desetiletí. Jedním z výrobců tepláků byl slovenský Tetrasvit, založený v roce 1934 Tomášem Baťou jako pletářská společnost. Tetrasvit zaměřil svou výrobu na punčochové zboží, dnes i ponožkového zboží z bavlny.

Československá móda byla také ovlivněna venkovem a pracujícím lidem, který byl vzorem pro komunistický režim. Pracovní oděv se zde objevuje ve všech složkách společnosti. Na venkově je používán do práce, na odpoledne a pro domácnost jsou používány zástěry lemující postavu. Pro výrobu zástěr se dříve používal flanel, ale v padesátých letech se výrobním materiálem stala bavlna. Ta se barvila nebo potiskovala květinovým vzorem nebo geometrickými proužky, puntíky a na venkově byly oblíbené malé kvítky. Střih zástěr byl šatový nebo v podobě přehozu přes šaty. Tento oděv ze z domácnosti přemístil i do pracovního procesu a v některých odvětvích stal se jediným regulérně používaným pracovním oděvem.

Z venkova se do měst jako módní trend se dostaly šátky, převazující se přes hlavu. Šátky získávaly podobu potiskem, modrotiskem ne barvením a ženy si ho mohly ozdobit krajkou. Vzory ze šátek se přemístily i na oděvy a jednoduché nebo dvoudílné šaty získávaly vzory proužků, puntíků a kostkované látky. Opakem československé módy malých nenápadných vzorů byla móda ze západu, kde se naopak vyráběly látky s velkými potisky. Tato móda do Československa pronikla, ale oficiální móda ji neprosazovala, přesto se v letní módě projevila na šatech, opatřených lodičkovým nebo kulatým výstřihem.

Po druhé polovině padesátých let se do Československa dostává světová móda a nechává se jí také inspirovat. První velkou změnou byl zúžený střih sukně. Další změnou byl snížený pas. Tyto dva prvky se nejvíce projevily na střizích šatů. Pokud byly dvoudílné, živůtek se prodloužil a sukně mohla být i rozšířená. Šaty jednodílné měly zúženou sukni.

Ke změnám docházelo také v pláštích, nový střih přirozeně rýsoval postavu, zvláště v ramenou a v zúžených rukávech. Pláště rovné linie zužovala fazona s knoflíky. Délka nabízela dlouhou, tříčtvrteční a krátkou variantu. Nejčastějším materiálem podzimních a zimních kabátů byla hubertusovina, tvíd, flauš a manšestr, barevné odstíny byly béžové. V pozdější letech se střih upravil do písmene Y, přičemž se zužovaly dolní okraje.

Paříž se pro Československo opět stává určujícím státem módního směru. Vznikají tam nové značky, přicházejí noví návrháři jako Yves Saint Laurent a znovu se otevírají známé značky jako módní dům Coco Chanel. Francie byla státem módy pro celý svět, ale svými novými nápady a styly o sobě dávají znát i jiné státy jako Itálie, s módním centrem ve městě Miláno, odkud přichází jehlové podpatky a úzké kalhoty. Pozornost

poutajícím státem se začíná také stávat Velká Británie. Objevují se i nové módní fotografie, zaměřené na přirozenou krásu. Už nejsou foceny v ateliérech, ale modelky jsou zachycovány v přírodě, ve městě a všude tam, kde je použitelný fotografovaný oděv.

V Československu se stávaly velmi oblíbené kožichy, vyráběné z králíčiny, čínských leopardů a tchořů. Nejvýznamnějším podnikem pro výrobu kožichů byl národní podnik Kara s výrobnou v Trutnově. Tento podnik vyrábí dodnes koženou galanterii a má celou síť prodejen po české a slovenské republice. Světová móda pokračovala v tištěných látkách s velkými abstraktními vzory.

Módní novinkou konce padesátých let se stala paleta s tříčtvrteční délkou. Paleta měla oblá ramena, řasené rukávy a volný střih. Doplňky oděvu se staly umělé, dřevěné květiny a skleněná jablonecká bižuterie.

I přes opětovné vpuštění světové módy do Československa zde byl zpožděný vývoj, způsobený nedostatkem materiálu a tak móda nedostihla trendy vyplývající z ostatních zemí. V zahraničí se do módy dostaly barvy živého tónu jako ostře zelená, světle fialová a citrónově žlutá.

Na konci padesátých let se objevila nová linie uvolňující celý oděv a stala se základní linií, rovnou, bez probírání v bocích. To vedlo k dvěma novým typům šatů. První byly jednoduché šaty rovného košilového střihu s možností přepásání v bocích. Druhým typem byly dvoudílné šaty s různě dlouhým živůtkem a rovnou nebo rozšířenou sukní. Rukávy do obou typů šatů byly stejné, úzké bez všívaného řasení a získal novou tzv. hodinkovou délku, jež sahala nad zápěstí. Pokud šaty měly límeček, byl široký, mírně stojáčkový. Na šaty a pláště se našivaly velké knoflíky.

6.3. Pánská móda

V padesátých letech se pánská móda příliš nezměnila. Stále byly doporučovány obleky složené z hladkých sak a k nim kalhoty se zažehlenými puky. Materiálem na ušití obleku se stal tvíd, nový jemnější typ, vhodný pro každodenní odívání. Nosily se živé barvy a nenápadné vzory. V módě jsou stále kravaty, nyní ve stříbrošedých odstínech nebo s drobnými vzory a v pastelových barvách.

V druhé polovině padesátých let se také pro pánskou módu hledala inspirace v

zahraničí. Tím došlo k celkovému uvolnění oděvu. Pláště s přirozenými rameny s lehce naznačeným pasem měla délku pod kolena. Zapínána jednořadově a dvouřadově. Nová móda po vzoru francouzské módy přišla v úzkých kalhotách se širokými manžetami. Společenským oděvem již není smoking, ale černý oblek s jednořadovým sakem. Pánská móda byla pouze obměněna novými viskózovými a elastickými vlákny.

6.4. Nové materiály

Novými vyvíjenými materiály v padesátých letech byla elastická a viskózová vlákna. První výrobky z elastického vlákna přišly na trh koncem padesátých let. Vlákno je známo svou tvarovatelností a při tom udržení si svého původního tvaru. Vlákno má vysokou pevnost, pružnost a odolnost. Používají se na sportovní oděvy a punčochové zboží. Dalším novým materiálem bylo viskózové vlákno, známe již z dvacátých let, avšak kvůli světovým válkám nepoužívané. Toto vlákno má vysoký lesk, dobrou savost a je příjemné na omak. Používalo místo přírodního hedvábí. Často se mísí s bavlnou a vlnou. Používá se na halenky a šaty.

7. 60. léta

Po návratu k inspiraci ze světové módy, se československá móda začínala opět vyrovnávat ostatním státům. Ovšem pouze v módních trendech, nikoliv už v nabízeném množství oděvů, látek a ostatních materiálů. Touha po novém životním stylu, nových trendech, formě a barvách zachvátilo i Československo, které v počátcích šedesátých letech zažívalo politické uvolnění. Vliv západní kultury byl více než zřejmý. Společnost byla ovlivněna letem na Měsíc, začínající válkou ve Vietnamu, Beatles, pop art, Jimi Hendrix, Andy Warhol a hippies. To vše bylo znakem šedesátých let a ovlivnilo celou kulturu, od módy, malířství, filmů až po bytový design. Do popředí se dostávali mladí lidé, kteří chtějí být nezávislí, svobodní, bojovat za mír a při tom všem si užívat život. Prezidentem Československa se stal Antonín Novotný. Také v československých dějinách se uskutečnily některé události, které měly vliv na kulturní i společenský život, například zahájení FM rozhlasu, Karel Gott se začal věnovat zpěvu profesionálně,

Wichterle vynalezl první kontaktní čočky, budování pražského metra, studentské demonstrace, úspěch Československa na výstavě Expo 67, Pražské jaro, vpád sovětských vojsk na území Československa, upálení Jana Palacha, nový prezident Ludvík Svoboda.

Jak už bylo napsáno, do popředí dějového vývoje se dostali mladí. Po politickém uvolnění se móda zaměřila na mládež a jejich potřebu vlastního stylu, který jim nikdo nebude diktovat, ale vyberou si ho sami. Celkový vývoj módy byl mladý a dynamický, ovlivňující i starší generace. Také se zde ale projevuje střed zvyklostí a uniformity s touhou se odlišit. Vznikali nové styly oblékání pro určitou skupinu lidí stejných zájmů. Takovou skupinou byly mladíci říkající si páskové, sekáči, hauři. „Předpisy módy pásků je možné shrnout takto: ramena do flašky, kalhoty do trubky, boty maďarky.“¹³ Páskové navazovali na módu potápků a to svými úzkými kalhotami tříčtvrteční délky, aby byly vidět křiklavé ponožky, nejlépe pruhované, širokými saky, které už měly v šedesátých letech podobu bund. Celý oděv doplňovali malovanými kravatami. Páskové měli také svůj účes, jež byl vyčesaný napomádovaný kohout. Mladí lidé přestávali dodržovat pravidla společenského odívání určené režimem a začali vyjadřovat vlastní pravidla a to i na socialistických událostech, jako byl sjezd svazáků. Z tohoto důvodu se výbor Československého svazu mládeže rozhodl uspořádat módní přehlídku, inspirovanou optimismem, barevností a umělými květinami.

V šedesátých letech už pro Československo nevládla Francie, ale nyní novým vzorem módy, životního stylu a svobody, se stávají Spojené státy americké a Velká Británie s Beatles. Spojené státy k nám přivály nové džíny zvané texasky, po kterých toužil v Československu každý. Název byl odvozen od oblíbených mayovek a populárního divokého západu. Texasky jejichž originální barva byla modročerná, dalšími oblíbenými barvami byla zelenočerná a šedočerná. Jejich střih byl zúžený k dolnímu okraji, s všitými kapsami a prošíváním v jiné barvě. Mladí už dále v šedesátých letech nebyli omezováni tím co mají nosit. Omezení bylo v nedostatku materiálu a nízké výrobě.

Dalším stylem, který zaplavil Československo a ostatní státy byl hippies. Tento styl k nám přišel ze Spojených států, děti květin přinášející mír, lásku a svobodu. Hnutí hippies ovlivnilo nejen módu, ale také film, hudbu a výtvarné umění. Vznikl jako protest proti válce ve Vietnamu a všem válkám. Právě po této válce se jejich počet snížil

13 Hlaváčková K., Česká móda 1940-1970 Zrcadlo doby, vyd.1, Olympia 2000, publ. č. 3079, str.97

a většina se zařadila opět do okolní společnosti. Pořádali velké protesty a hudební festivaly, nejznámější Woodstock, jehož první ročník navštívilo více jak půl milionu lidí. V Československu hippies získal oblibu na konci šedesátých let. Móda hippies stylu se skládala z přírodních materiálu jako byla bavlna, len, hedvábí a kůže. Dlouhé barevné tuniky nosili ženy i muži, stejně tak volné kalhoty. Ženy nosily dlouhé batikované sukně. Pro dotváření stylu používaly přírodní korále, náramky a stužky. Dlouhé vlasy a vousy byly součástí image. Tento proud byl velmi silný, přinášející s sebou celou kulturu. I dnes se s tímto stylem oblékání můžeme setkat.

7.1. Dámská móda

V šedesátých letech došlo k velkým změnám v dámském odívání, byly to roky plné hledání a nalézání inspirace a to v historii, budoucnosti a přítomnosti. Z historie se vycházelo, hledání režimem pravého průmyslového oděvu neustávalo. Vznikaly oděvy s ideou možné budoucnosti, kontroverznosti a spojením netradičních materiálů. Nejvíce inspirativní byla přítomnost, vše, co se děje kolem a nejen v Československu. Přišla nová vlna návrhářů, kteří byli mladí, dynamický a ochotni bojovat proti konvencím. Jednou z nich byla Helena Wahnerová, narozena v Bratislavě a studující na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Spolupracovala s československou televizí a vyučovala na školách kresbu a návrh v Bagdádu. Své oděvy inspirovala lidovými oděvy. Její ušité šaty byly prostorné, rovné s výšivkami. Dalšími návrháři byli Inna Arnautová, Zdeňka Bauerová a Zdeněk Křeček. Výtvarníkem tvořícím i oděv byl Milan Knižák.

Nová linie šedesátých let byla určena rovná, přetrvávající z minulých let. Šaty s rovnou linií mohly být lehce přepásány v pase. Pásky opatřené velkou sponou zdobily šaty s rovnou sukní a hladkým živůtkem. Všechny ozdoby šatů jako mašle, velké výstřihy, našasení, směřovaly na zadní díl. Společenským oděvem na večer se staly komplety a kostýmy, jejichž materiálem byl brokát a samet. Kostýmy a pláště měly nové střihy bez límců, s tříčtvrtečními rukávy a s krátkou, až bolerkovou délkou. Další léta s sebou přinesla novou trapézovou linii, jež se vyznačuje zaoblenými úzkými rameny a rozšiřujícím se střihem k dolnímu okraji. Trapézová linie se objevila na šatech, pláštích i kostýmech. Nejčastěji byla zdůrazňována záhyby a řasením v různých provedeních v pase. Oděvy byly zbaveny ozdob, ale nabízely mnoho složitých

střihových řešení. Důležitá byla barva a materiál, ze kterého byl oděv ušit. Nejčastějšími barvami byly okrové barvy, modrá, červená, zářivé barvy a kontrastové barvy jako bílá v kombinaci s černou. U večerních šatů se ujaly i kontrasty materiálů, kdy živůtek byl ušitý z těžkého a sukně z lehkého materiálu.

Také kalhoty měly různé střihové provedení a to dlouhé a úzké nebo široké sukně, krátké a delší šortky, nahrazující sukni na sport. Různé vzory jako kostky, geometrické vzory, kostičky pokrývaly látku na ušití kalhot. V druhé polovině šedesátých let se střih kalhot začal měnit na úzký po kolena a směrem k dolnímu okraji se rozšiřující.

Novinkou v obuvi byly vysoké boty šité z různých materiálů s výšivkami. Obuv byla rozdělena podle účelu, do práce a města se doporučovala pohodlná obuv a do večerní společnosti lodičky s podpatkem jehlového tvaru a s ostrou nebo oblou špičkou.

V polovině šedesátých let se do letní módy vrací chlapecký vzhled, móda 30. let. Halenky a košilové šaty se zapínáním na celé předním dílu byly nyní více ženské a elegantní. Inspirace se hledá i v letech ještě více historických, až polovina devatenáctého století se zdá být ideální pro šedesátá léta. A to právě v oděvech s hladkým úzkým živůtkem a rozšiřující se sukní.

V druhé polovině šedesátých let k nám z Paříže přišly, i když poněkud opožděně, dva nové módní proudy. První byla představa Yves Saint Laurenta o ženě v pouzdrových hranatých šatech s délkou nad kolena. Tyto nové šaty rozdělávaly geometrické vzory a kontrastní barvy, podle obrazu Mondriana, jimž ze Laurent nechal inspirovat. Druhý proud byl ovlivněn kosmonautikou, přistáním na Měsíci a kombinováním neobvyklých materiálů. Inspirovat kosmonautikou se nechal francouzský návrhář Andrés Courrèges, který přišel se šaty lehce přiléhavého oblého střihu. Jeho nejčastější barva byla bílá, aby dodávala pocit kosmonautického obleku. Tento návrhář poprvé zařadil do své kolekce, podle vzoru Mary Quantové, mini šaty, opatřené bílými podkolenkami. Také jeho módní přehlídky byly novátorské, například nechal vycházet své modelky z dřevěných kabin, neprocházely molem, ale pouze stály bez výrazu jako dětské panenky. Dalším až avantgardním návrhářem, který kombinoval neobvyklé materiály byl Paco Rabanne, zaměřující se na šperky a oděvy, které vytvářel šaty z plastu a kovu, spojované kroužky. Nechal se inspirovat minimalismem a op-artem. Jeho oděvy však v Československu nedosáhly úspěchu. Zatímco mini šaty a sukně se staly v Československu velice oblíbenými, to způsobilo také velkou poptávku

po punčochovém zboží.

Ke konci šedesátých let se linie začaly uvolňovat a příliš úzká postava z doby modelky Twiggy se začala uvolňovat. Linie a tvary pláště byly různé, dlouhé, krátké, s límci i bez nich, s širším dolním okrajem, rovné, jednobarevné, kostkované, s dlouhými nebo tříčtvrtečními rukávy. Všechny pláště ale měly společné jednořadé zapínání a to buď na knoflíky nebo nově na zip.

Z Paříže přišla jako nová barva stříbrná, která ovládla všechn oděv, včetně doplňků. Stříbrná byla lurexová látka, ze které se šila obuv, pláště a kabelky. Ze stříbrné vlny se šily šaty, halenky a sukně. Po stříbrné barvě přišla zlatá, která se opět vyskytla na oděvech a doplňcích.

Módními vzory na konci šedesátých let se staly orientální a etnické vzory, dále pak přetrvávající geometrické a květinové vzory. Boty změnily svůj tvar, měly zaoblenou špičku, nízký široký podpatek a různé vzory nebo prostřizení.

Na počátku sedmdesátých let se do Československa dostanou módní novinky jako papírové šaty, ale později se brána francouzské inspirace opět uzavře a do Československa bude pronikat jiný módní směr, orientovaný na východ. Československo se na dlouhý čas uzavře módním směrům ze Spojených států a Francie, ti, co mají informace o módě ze světa jsou nevitáni. Bude docházet k opětovné uniformitě a nedostatku zboží.

7.2. Pánská móda

V pánské módě přetrvává volná silueta s přirozenými, v pozdějších letech i s úzkými rameny a mírně projmutého pasu. Celková pánská móda byla mladistvá, pohodlná a účelná. Počátkem šedesátých let se zkrátila délka sak a pláště, nezměnilo se dvouřadé a jednořadé zapínání. Doporučovaly se tmavší barvy. Do společnosti se oblékal smoking se šalovou fazonou. Pánský plášť měl úzký límec a dlouhé klopy až po pasovou linii, kde byly umístěny knoflíky. Stále přetrvává oblíbenost tzv. montgomeráku a vojenské nárameníky jsou používány i na ostatní pláště, přepásány páskem. Kravaty získávaly širší podobu a tmavší odstíny barev. Kalhoty stále zůstávaly užší, nyní už bez manžet.

Až v druhé polovině pánská móda získává nové stříhy i barvy. Paříž přinášela úzkou, protáhlou linii a to jak u kalhot, tak i u pláště a sak. Tím, že pánská móda zúžila stříhy,

vznikl mladiství styl a tím dva typy střihů. První je právě štíhlý, určený do společnosti, práce a města. Druhý typ je volný, určený na sport a volný čas. Také do pánské módy pronikl rolák, oblékán v kombinaci s novým typem kalhot úzkých po kolena a rozšířených k dolnímu okraji s páskem. Rolák si získal v Československu velkou oblibu, nosil se v oblecích, na místo košile a kravaty. Košile získaly nové úzké střihy a bílá košile byla vyměněna za modrou, proužkovanou nebo sportovní květinovou. Byl zde ještě jeden druh košile, která do Československa přišla z Německa a také proto byla nazvána dederonkou i materiál z ní vyrobený. Byla to bílá napodobenina nylonové košile, která se nesměla žehlit a už po prvním vyprání ztrácela svou barvu a začala žloutnout. Navíc byl materiál nepříjemný na dotyk s kůží a někdy se po jejím nošení mohly vyskytnout kožní problémy.

Koncem šedesátých let se stejně jako v dámské módě objevily prvky romantismu a v pánské módě se tyto vlivy projevovaly různými fiží, sámkami a také materiálem sametem a novými vzory malé kostky a kohoutí stopy. Také obuv prošla proměnou z oblé na ostrou, mírně zvýšenou špičku. Prodávaly je tehdejší největší výrobci obuvi Baťa a závody Svit.

Také pánská móda se po roce 1968 potýkala s nedostatky nápadů, materiálů a obměnou střihů. Svou inspiraci už nezískávala v anglické a francouzské módě jak tomu bylo doposud.

7.3. Nové materiály

Oděvy šedesátých let byly poznamenány vývojem a objevy elastických vláken, která se nosila jako svrchní oděv a z některých tkanin se vyrábělo i punčochové zboží. Jednou z hlavních textilií byla, obchodně nazývanou, lycra, jejíž název je elasthan. Elastická vlákna jsou známá svou pružností. Dalším materiálem byl tesil, vyráběný z polyesterových vláken, jejichž vlastnostmi jsou velká pružnost, pevnost, malá navlhavost. Používané na letní šaty a košile. Materiál používaný na záclony byl diolen, nemačkový, stálobarevný, vyrobený z polyesterových vláken. Nemusel se žehlit, byl lehký. Vláknem vyrobené z polyamidu, se nazývá chemlon. Jeho objev byl v šedesátých letech, z něho ušité oděvy si však mohly lidé v Československu koupit až v letech sedmdesátých. Z chemlonu se šily svetry, vesty i klobouky. Byl dobře barvitelný, proto

se také nabízel v různobarevných variacích. Na dotek nepříjemná textilie byla pro svou nízkou cenu velice oblíbenou. Chemlon byl velice pevný a odolný vůči oděru.

8. Využití ve školské praxi

Nauka o oděvní historii a textilu je v základním vzdělávání na 1. stupni obsažena okrajově a to v prvouce a vlastivědě. V prvouce pak tématem Minulost, přítomnost a budoucnost. Ve vlastivědě historií České republiky. Větším použitím obrazového textu s oděvy probíraného historického období, by mohlo přispět k lepšímu osvojení a přiblížení historických poznatků. Jako architektura vypovídá o historickém období, stejně tak i oděvy, proto by na ně měli učitelé poukázat. Nemyslí se tím učit se z paměti historii oděvů, ale pouze žákům přiblížit v učebnicích oděvy a to formou zajímavostí a prožitků žáků, jak by se například v takovém oděvu cítili. To je ale použitelné až ve čtvrtých a pátých ročnících. V nižším prvním stupni pouze poukázat na oděvy prehistorické a to opět volnou formou poukázáním na materiálové složení.

Práci s oděvy lze také použít v sociálních otázkách rozdílu mezi lidmi, obzvláště v období prepuberty u dětí, okolo jedenáctého roku žáků. V tuto dobu se začínají porovnávat podle oblékaného oděvu více než podle charakteru a někteří žáci tak mohou být ostrčeni kolektivem. Možné řešení nastalého problému by byl projekt, v něm by si žáci uvědomovali, že lidské vlastnosti jsou důležitější než oděv a to díky psaní, čeho si váží na druhém a smyšlenému příběhu ostrčeného žáka s výpověďmi pocitů ostatních žáků.

Textilie a práce s nimi lze nejvíce použít ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce a Umění a kultura, ve výtvarné výchově. Práce s textilií rozvíjí vizuální a haptické vnímání. Žáci ji mohou uspořádat do různých tvarů, objemů a barevných kombinací, které jsou očekávanými výstupy. Mohou použít její barevnost v kombinacích, texturu a práci s ní a ostatní vlastnosti, jako například mačkavost, přilnavost, odolnost vůči oděru, pevnost, pružnost a navlhavost. Textilie a oděvy jsou použitelné do projektů třídy i školy nebo jako zájmové činnosti ve školních družinách. Projekt s oděvy může být vytvoření kostýmu určité tematiky nebo postavu s použitím textilií. Použitelná je také textura látky, kterou lze využít pro malbu, koláže, frotáže, zkoumání, vyčleňování

detailu a jeho rozkreslování, návrhu vlastní vymyšlené látky s texturou a barvou, kresba a malba na látku. Použití látky lze jako prostředek k malování, otiskování a pozorování stopy jakou textilie zanechává. Také lze u látky využít jen její části, například vytažené nitě z vazby. S nitěmi se dále může pracovat. Mohou se barvit, může to být použitelný materiál pro vytváření lepených objektů, pozorování malované stopy a využití ji k abstraktní nebo určité malbě. Použitím nití k vytváření výtvarů se zdokonaluje jemná motorika a tím se i zlepšuje úchyt psacích potřeb.

Učitelé by měli více zařazovat práci s textilií do hodin výtvarné výchovy.

Závěr

Oděvnictví v bývalém Československu má velkou tradici kvalitního šití oděvů, což je také dokladem toho, že v období první republiky až do druhé světové války bylo Československo na stejné úrovni jako Francie. Také je dokladem to, že čeští návrháři byli a jsou na úrovni světového návrhářství svojí osobitostí. Český oděvní průmysl byl zpomalen režimem, kdy se vyrábělo velmi malé množství oděvů a materiálů, proto také móda šla k uniformitě, ale také proto se lidé proti tomu stavěli svým odlišováním a chtěním vlastnit oděv, který není stejný jako všechny ostatní. Uniformita je nejvíce patrná také v období kolem první světové války a také v období před druhou světovou válkou, kdy odlišení bylo pouze v barvách, ale styl byl jen jeden s obměnou podle módních novinek. Stejný oděv měl syn jako jeho otec, pouze s barevnou odlišností. V padesátých letech se ale tato zvyklost začíná proměňovat a mladí si vynalézali vlastní styly, které odpovídali jejich sociálním a politickým názorům. Tak je tomu i dodnes, kdy se lidé podobných sociálních a politických názorů oblékají ve stejném stylu. Módních stylů je v dnešní době velmi mnoho, některé vycházejí z historie a některé jsou zcela nové, odrazem dnešní společnosti. Stále je tu jeden hlavní proud, směr kterým se móda ubírá, ale začleňují se do ní právě i ostatní styly.

V dnešní době již nejsou žádné nové střihy oděvů, vše se opakuje. Nové jsou pouze materiály, procházející neustálým vývojem a zdokonalením. Do módního proudu dnes zasahuje nejen Francie, ale také ostatní státy, kteří mají své návrháře známé po celém světě. Naší neznámější návrhářkou je Blanka Matragi, která získala celosvětový ohlas.

Nelze s jistotou říci kam směřuje móda a jaké bude módní oblečení za několik let, lze jen doufat, že česká móda bude více oblíbená i po světě, nebude uniformní a přinese i do světových měřítek nové styly a oděvy.

Seznam použité literatury

- Uchalová E. : Česká móda 1870-1918, od valčíku po tango, Olympia 1994, ISBN 80-7033-463-0
- Uchalová E, Jarošová H a kol.: Česká móda 1918-1939, elegance první republiky, Olympia 1996, ISBN 80-7033-424
- Hlaváčková K. :Česká móda 1940-1970, zrcadlo doby, Olympia 2000, ISBN 80-7033-017-1
- Hlaváčková K. : Sport a móda, Obecní dům 2004, ISBN 80-96339-27-0
- Skarlantová J. : Od krinolíny k džínsům, Práce 1979, ISBN 80-24-048-79
- Kybalová L., Lamarová M. :Oděvní tvorba, Odeon 1986, ISBN 01-508-86
- Máchalová J. : Módou posedlí, Moraviapress 2002, ISBN 80-86181-47-2
- Kybalová L., Herbenová O., Lamarová M., Obrazová encyklopedie módy, Artia 1973, ISBN 2-04-01-12
- Langhammerová J., České lidové kroje, Práce 1994, ISBN 80-208-0328-9
- Bauer A.: Dějiny bytvarného umění, Rubico, ISBN 80-85839-25-3
- Fukai A., Suoch T. : Fashion, Taschen 2002, ISBN 3-8228-1206-4
- Keeffeová L. : Boty, Slovart 2008, ISBN 978-80-7391-044-0
- Příhodová E a kol. : Stručné dějiny oborů textil, oděvnictví, obuvnictví, Scientia 2004, ISBN 80-7183-303-7
- Roeselová V. :Náměty ve výtvarné výchově, Sarah1995,
- Roeselová V. : Řady a projekty ve výtvarné výchově, Sarah 1997, ISBN 80-902267-2-8
- Kvaček R. České dějiny 2, SPL Práce 2002, ISBN 80-6287-78-3
- Kárník Z. : Malé dějiny československé, Dokořán 2008, ISBN 978-80-7363-146-8

Seznam použitých internetových stránek

www.fasion-era.com

www.czechdesign.cz

www.elitex-kdyne.cz

www.botas.cz

www.jitex.cz

www.moda.cz

www.lidovky.cz

www.stylish.cz

www.tzu.cz